

Satu-Maarit Huhtala

”EN HALUA MENNÄ SOITTOTUNNILLE”

Opettajan narsististen piirteiden vaikutus oppilaan musiikkisuhteeseen

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Musiikin koulutusohjelma
Syyskuu 2017**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Syyskuu 2017	Tekijä/tekijät Satu-Maarit Huhtala
Koulutusohjelma Musiikki		
Työn nimi EN HALUA MENNÄ SOITTOTUNNILLE Opettajan narsististen piirteiden vaikutus oppilaan musiikkisuhteeseen		
Työn ohjaaja Kirsti Rasehorn	Sivumäärä 55+1	
Työelämäohjaaja Kirsti Rasehorn		
<p>Tutkimuksessa tarkasteltiin narsistisen persoonallisuushäiriön kehittymistä, syitä, ilmenemismuotoja sekä niiden vaikutuksia ympäröivään yhteisöön. Näitä ongelmia verrattiin opettajuuden hyviin käytänteisiin, sekä selvitettiin narsistisen henkilön käytöksen vaikutuksia läheiseen ihmiseen, erityisesti tämän luovuuteen ja itseilmaisuuksiin. Tätä peilattiin musiikin yksilöopetukseen.</p> <p>Laadullinen tapaustutkimus selvitti, miten yleisiä ovat negatiiviset soitto-/laulutuntikokemukset, opetustilanteen vuorovaikutusta, kokemusten seurauksia, sekä eteenpäin pääsyn keinoja. Sähköinen kyselylomake laadittiin Webropol-ohjelmalla, ja se lähetettiin seitsemään ammattikorkeakouluun musiikkipedagogiopiskelijoille. Narratiivinen ote tuotti myös avoimia kysymyksiä, näin ollen vastaajilla oli mahdollisuus kertoa omin sanoin kokemuksistaan. Vastaukset analysoitiin fenomenologis-hermeneuttisen tutkimusotteen periaattein, eli keskiössä oli yksilön eletty kokemus ja sen kiistattomuus, sekä tutkijan ja tutkimusaineiston välinen dialogi.</p> <p>Vastauksista kävi ilmi, että valtaosalla opiskelijoista oli kokemuksia opettajan epäasiallisesta käytöksestä, erityisesti henkisestä väkivallasta. Tämä oli ilmennyt lähinnä vallankäyttönä, mitätöintinä, impulsiivisuutena sekä häpeäänsaattamisena. Suurella osalla vastaajista nämä kokemukset olivat vaikuttaneet kahlitsevasti musiikkisuhteeseen sekä tapaan suhtautua omaan musisointiin. Tästä oli seurannut muun muassa epävarmuutta, häpeäntunteita, suorituspainetta ja lihasjännityksiä. Opettaja-oppilassuhteisiin koettiin liittyneen myös motivaation katoamista sekä tunteita siitä, että mikään harjoittelumäärä ei ole riittävää, ja että huono suoritus loukkaa opettajaa. Opettajien käytöksessä oli paljon yhteneviä piirteitä tietoperustassa kuvattujen narsististen ajattelu- ja toimintatapojen kanssa.</p> <p>Kysyttäessä keinoista, joiden avulla vastaajat olivat päässeet negatiivisista kokemuksista yli, korostui puhumisen ja sen myötä ymmärtämisen merkitys. Muita eheyttäviä asioita olivat opettajan vaihtuminen, kokemusten oma työstäminen, musiikki sekä ammattiapu. Eteenpäin jatkamista olivat edesauttaneet myös näyttämisenhalu ja intohimo musiikkiin. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää musiikkipedagogikoulutuksessa ja opetuskentällä, ja tietoisuuden lisääminen asiasta on olennaista.</p>		

Asiasanat

henkinen väkivalta, instrumenttiopetus, kiusaaminen, luovuus, musiikki-pedagogiikka, narsismi, opettaja-oppilassuhde, sosiaalinen vuorovaikutus

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date September 2017	Author Satu-Maarit Huhtala
Degree programme Music		
Name of thesis I DON'T WANT TO GO TO MUSIC LESSON How teacher's narcissistic traits effect the student's relationship to music		
Instructor Kirsti Rasehorn	Pages 55+1	
Supervisor Kirsti Rasehorn		
<p>This study examined progression, manifestation and causes of a narcissistic personality disorder and its effect to the surrounding society. These problems were compared to advisable ways of acting in pedagogy. Effects of the narcissistic behavior on a close person were examined as well, especially on one's creativity and self-expression. This was applied to private teaching in music education.</p> <p>The qualitative study determined whether negative experiences are common within music lessons, the interaction related to them, consequences, and ways to overcome them. The electronic questionnaire was compiled with the program Webropol and was sent to music pedagogy students in seven different Universities of Applied Sciences. Because of the narrative aspect of the thesis work the questionnaire included also open-ended questions. This enabled the respondents to describe their experiences with their own words. The survey was analyzed with the principles of the hermeneutic phenomenology, and the unquestionable lived experience of an individual was in focus, as well as the dialog between the researcher and the texts of the field and the collected data.</p> <p>Most of the respondents had experienced inappropriate behavior of their teachers, especially psychological abuse. This had manifested mostly as authority abuse, nullification, impulsiveness and disgrace. These experiences had dejected one's musical relationship for most of respondents. This had led to insecurity, shame, pressure in performances and physical tensions, among other things. Also the lack of motivation was incurred, as well as insufficiency and the image of the student's poor performance as a personal insult for the teacher. There were numerous of similarities in the teachers' behavior compared to narcissistic ways of thinking and acting described in the theoretical part.</p> <p>Within respondents' ways to overcome their negative experiences the importance of speaking and understanding was emphasized. Other recovering factors were teacher replacement, self-processing, musical experiences and professional help. Also the urge to prove teacher's doubts false as well as passion for music had helped the progress of recovery. These study results can be utilized in music pedagogy education and field of teaching. Increasing the knowledge of the matter is relevant.</p>		

<p>Key words bullying, creativity, music pedagogy, music teaching, narcissism, psychological abuse, social interaction, teacher-student relationships</p>
--

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 NARSISMIN KÄSITE	3
2.1 Narsismi yhteiskunnallisena ilmiönä.....	3
2.2 Narsismi vamma.....	4
2.2.1 Persoonallisuushäiriön kehittyminen.....	5
2.2.2 Narsismin vaikutus ympäristöön.....	11
2.2.3 Narsistisen häiriön hoito.....	12
3 NARSISMI OPETUSALALLA	14
3.1 Oppilas-opettajasuhteen erityispiirteet musiikkialalla.....	15
3.2 Narsisti pedagogina.....	18
3.2.1 Taustalla omat pettymykset.....	19
3.2.2 Narsistipedagogin ajattelu- ja toimintamalleja.....	20
3.2.3 Hiljainen kiusaaminen.....	21
3.2.4 Narsismin vaikutukset oppilaaseen.....	23
3.3 Irti opettajan otteesta.....	26
4 MUSIIKKIPEDAGOGIOPISKELIJOIDEN KOKEMUKSIA	29
4.1 Laadullinen tapaustutkimus ja teemakysely.....	29
4.2 Vastaajat.....	30
4.3 Tutkimustulokset.....	31
4.3.1 Kokemuksia opettajan käytöksestä.....	31
4.3.2 Opettajan käytöksen vaikutuksia.....	34
4.3.3 Miten jatkaa eteenpäin.....	40
4.3.4 Yhteenvedoa vastauksista.....	46
5 POHDINTA	49
LÄHTEET	52
LIITTEET	
KUVIOT	
KUVIO 1. Oppilaan musiikillisen minäkuvan hämärtyminen.....	26
KUVIO 2. Vastaajien instrumenttijauma.....	30
KUVIO 3. Oppilaan musiikillisen minäkuvan eheytyminen.....	48
TAULUKOT	
TAULUKKO 1. Narsismin eri tasot.....	9
TAULUKKO 2. Epäasiallisen kohtelun kokeminen.....	31
TAULUKKO 3. Epäasiallisen kohtelun muodot.....	32
TAULUKKO 4. Tuntien vuorovaikutuksen piirteitä.....	33
TAULUKKO 5. Opettajan käytöksen seurauksia.....	35
TAULUKKO 6. Opettajan käytöksen herättämiä ajatuksia.....	37

1 JOHDANTO

Kuinka paljon ihmisten mieliin jääkään lauseita, sanoja, eleitä ja ilmeitä soitto- tai laulutunneilta. Ihminen kantaa jopa vuosikymmeniä mukanaan instrumenttiopettajansa perintöä, niin hyvässä kuin pahassa.

Narsismia ja tarkemmin sanottuna narsistista persoonallisuushäiriötä käsitellään koko ajan enemmän muun muassa lehtien palstoilla ja keskusteluohjelmissä. Olen kuullut paljon kertomuksia, joissa nimenomaan aihetta käsittelevä lehtiartikkeli on sattunut kuin kohtalon johdattuksesta narsistin uhrin silmien eteen; uhrin, joka ei kenties vuosiin osannut nimetä eikä välttämättä määritelläkään asiaa, josta on kärsinyt. Moni jututtamani ihminen, joka on löytänyt vastauksen lehdestä, säilyttää tätä lehteä vielä vuosia myöhemmin kuin arvokasta karttaa, joka johdatti hänet kaivattuun elämänmuutokseen. Uhrien olisi elintärkeää muistaa, että kyvyttömyys tunnistaa narsismia ei ole havainnoijan heikkous, vaan häiriön kätkeyminen on narsistin vahvuus (Polo 2012a).

Väitän, että ihminen joka on joskus elämässään ollut läheisessä suhteessa aidon narsistin kanssa; laskelmoivan, mitätöivän, täysin tunnekyllän mutta sitäkin paremmin aitoja tunteita imitoivan energiansyöjän kanssa, ei unohda sitä koskaan. Traumaattisten kokemusten myötä ehkä vaistot herkistyvät, ja ihminen oppii lukemaan toisista tiettyjä merkkejä ja ”kaavoja” käyttäytymisessä. Jos hyvin käy, tämä henkilö ei käytä toisesta ihmisestä sanaa narsisti kovin löyhin perustein. Toisaalta taas traumaattisten kokemusten myötä henkilö saattaa katkeroitua ja muuttua hyvin kyyniseksi tai jopa vainoharhaiseksi muiden ihmisten suhteen, ja nähdä narsismia siellä missä sitä ei välttämättä ole.

Kiinnostukseni aiheeseen yleisellä tasolla on herännyt omista kokemuksista, ja aiemmin mainitsemani kaltaisesta ahaa-elämyksestä. Opiskelijakollegoiden kanssa keskustelu ja samankaltaisten kokemusten jakaminen innoitti tekemään opinnäytetyön aiheesta. Narsismia on tutkittu paljon, mutta en juurikaan löytänyt materiaalia jossa sitä olisi käsitelty nimenomaan pedagogiikan näkökulmasta. Tässä työssä käsittelen narsismia pääasiassa yksilöopetuksen kontekstissa, jota musiikin instrumenttiopetus hyvin pitkälti on. Soitto- ja laulutunneilla ollaan yleensä opettajan kanssa kahden, ja ilmapiirin tulisi olla niin turvallinen, että oppilas uskaltaa käyttää luovuuttaan. Musiikin yksilöopetuksessa korostuu opettaja-oppilassuhteen tärkeys.

Narsistiset vammat ilmenevät monilla eri tavoilla, ja niitä esiintyy eri ”vahvuuksilla”. Tämän vuoksi sanaa käytetään monesti melko harhaanjohtavasti. Tässä työssä käyttäessäni sanaa narsisti viittaa nimenomaan kaikkivoipaisuuteen ja itseriittoisuuteen suojautuvaan henkilöön, koska sen tyyppinen narsistinen vamma vaikuttaa kylvävän kaikkein eniten tuhoa ympärilleen. Erityisen kiinnostunut olen niin sanotusta hiljaisesta kiusaamisesta; kiusaamisen muodosta, joka on yhtä lailla tuhoisaa kuin näkyvä kiusaaminen, mutta niin vaikeaa todistaa tapahtuneeksi.

Tulen opinnäytetyössäni avaamaan narsismin käsitettä, narsistisen vamman syntyprosessia ja syitä sekä narsistisen persoonallisuushäiriön piirteitä. Toteutan kyselytutkimuksen suomalaisten ammattikorkeakoulujen musiikkipedagogiopiskelijoille. On mielenkiintoista saada selville, missä laajuudessa vastaajat ovat kokeneet opettajan taholta epäasiallista käytöstä, ja mitä kaikkea siihen voi sisältyä. Ennen kaikkea pyrin selvittämään, mitä huonoista opettajakokemuksista on seurannut. Entä toipuminen? Pyydän vastaajia myös kertomaan, millä keinoin he ovat päässeet vaikean opettajasuhteen jälkeen eteenpäin. Tutkimustuloksia toivon hyödynnettävän musiikkipedagogikoulutuksessa, ainakin lisäämällä tietoisuutta tästä haastavasta ja vaikeasti käsiteltävästä ilmiöstä.

2 NARSISMIN KÄSITE

Erilaiset persoonallisuushäiriöt ovat tätä nykyä lähes kuin kansantauti. Ihmisen mielen ja psyyken sairauksista puhutaan koko ajan enemmän. On syytä pohtia, onko kyse siitä, että ennen vanhaan maailma on todella ollut ”parempi” ja ihmiset terveempiä ja onnellisempia? Onko samoja ilmiöitä ollut aina olemassa; nykyään vain niillä on nimi ja ne tunnistetaan? Kenties molemmat pitävät osaltaan paikkansa.

2.1 Narsismi yhteiskunnallisena ilmiönä

Nimenomaan narsistisen häiriön syy-seuraussuhteita haettaessa on syytä palata historiassa hieman taaksepäin. Jokinen (2014) toteaa, että sodanjälkeisiä sukupolvia kasvatettiin tottelevaisuuteen, nöyryyteen ja vaatimattomuuteen kurilla ja selkäsaunan pelolla. Suvun ja yhteisön tärkeyttä sekä toisen huomioimista ja keskinäistä avunantoa korostettiin. Itseen ei saanut tuoda liikaa esiin, ja auktoriteetteja kunnioitettiin, ehkä liiaksikin asti. Nämä kasvatusihanteet haluttiin muuttaa jotta seuraava sukupolvi saisi paremman itsetunnon ja tulevaisuuden. Tasa-arvoa ja vapautta korostettiin. Opetusmetodeissa siirryttiin behaviorismista humanismiin ja sosiokonstruktivismiin. Opettaja ei ollut enää tiedon jakajan roolissa, vaan ennemminkin mentori tai oppimisen ohjaaja. Käyttöön otettiin osallistavia ja yhteistoiminnallisia menetelmiä. Lapset ”nostettiin jalustalle” positiivisessa mielessä. Mitä parhain tarkoitus yltyi kuitenkin hemmotteluun - rajat unohtuivat, ja monet vanhemmat eivät osaa enää olla auktoriteettihahmoja vaan mieluummin lapsensa kavereita. (emt. 2014, 11-13.) Vähitellen kasvatusvastuu on siirtynyt enemmän ja enemmän kodeista kouluille.

Tutkijat näkevät selvän yhteyden narsismin ja vääristyneen kasvatustyylin välillä. Myös nykyinen kulutus- ja kilpailukeskeinen, individualismia ylikorostava kulttuuri on osaltaan ollut luomassa ihmistyyppiä, joka itsekkyydessään ja loputtomassa ahneudessaan käyttää kaikkea hyväkseen. Tällainen ihminen haluaa koko ajan uusia kokemuksia, elämyksiä ja materiaa, mutta on kroonisesti tyytymätön. Narsistiset kovat arvot: itsekkyyys, ahneus, empatiakyvyttömyys, vallanhimo ja materialismi leviävät elokuvien, television, musiikin ja internetin välityksellä. Sopii kysyä, voivatko yksilötason asennemuutokset vaikuttaa yhteiskunnallisiin arvoihin, vai toisinpäin? Joka tapauksessa narsismin piirteet ja ilmenemismuodot ovat kielteisiä niin yksilön kuin yhteisön, ja yleensäkin elämän kannalta. (Myllärniemi 2006, 12-13; Jokinen 2014, 11-13.)

Sosiaalipsykologi ja kirjailija Janne Viljamaan (Lehto 2015) mielestä narsismin käsitettä pitäisi laajentaa yksilön psykologisesta diagnoosista koko yhteiskuntaa koskevaksi piirteeksi. Narsistisessa maailmassa esilläolo nousee työntekoa tärkeämmäksi, heikkous ja hiljaisuus on noloa, ja kärsivällisyys turhaa. Narsistinen yhteisöllisyys syrjii erilaisuutta ja puristaa ihmisen yhteen muottiin. (emt. 2015.)

2.2 Narsismi vamma

Persoonallisuuksien erilaisuutta tai yhteensopimattomuutta ei välttämättä tule diagnosoida sairaudeksi, elleivät ne aiheuta vakavia vastoinkäymisiä henkilölle ja hänen ympäristölleen. On mahdollista, että henkilön käytös muistuttaa satunnaisesti persoonallisuushäiriöön sopivaa käytöstä yksittäisissä stressi- ja ristiriitatilanteissa. Se ei kuitenkaan riitä diagnoosin tekemiseksi. (Räsänen 2006.) Elämme niin kutsutun keittiöpsykologian aikaa, jolloin myös ”maallikot” saattavat tehdä mielessään hätäisiä diagnooseja ympärillään olevista ihmisistä. Mielestäni narsisti-sanaa käytettäessä puhujan tulisi olla hyvin tietoinen siitä mitä se tarkoittaa. Musiikin yksilöopetuksen arjessa esimerkiksi voi tulla puolin ja toisin tuntemuksia, etteivät opettajan ja oppilaan kemiat niin sanotusti kohtaa. Ymmärtääkseni tällainen on varsin yleistä, ilman että viittaisi kuitenkaan persoonallisuushäiriöön.

Persoonallisuushäiriöön sairastuneen tunteiden ilmaisu ja käytös on ylilyövää, arvaamatonta tai liiallisen välinpitämätöntä. Nämä ominaisuudet ovat pysyvä osa henkilön luonnetta, eivätkä johdu mistään ulkoisesta syystä, esimerkiksi toisesta sairaudesta, huumeesta tai muusta kemiallisesta aineesta tai hankalasta elämäntilanteesta. (Räsänen 2006.) Persoonallisuushäiriöiden on toisaalta arveltu johtuvan aivotoiminnan, erityisesti limbisen järjestelmän häiriöstä. Lähes poikkeuksetta kuitenkin persoonallisuushäiriöiset ovat vakavasti vaurioituneesta perheestä. Kyse on syvään juuttuneesta sosiaalisesta käyttäytymisestä, joka kulkee perheen ja suvun piirissä. (Mäkelä 2010, 81, 84.) Ympäristö on vain vahvistanut haitallista käytösmallia sen sijaan että siihen olisi karsivasti puututtu.

On hyvä asia että narsismi ilmiönä tehdään ihmisille tutuksi, ja ehkä tieto auttaa olemaan varuillaan sellaisissa tilanteissa, joissa joku henkilö vaikuttaa liian hyvältä ollakseen totta. Mielestäni kuitenkin aiheella retostelu on osaltaan aiheuttanut sen, että narsisti sanana on kokenut eräänlaisen inflaation. Sanaa käytetään mielellään kaikista ihmisistä, joiden kanssa on vaikea tulla toimeen, tai jotka puhuja mieltää itsekkäiksi, oman edun tavoittelijoiksi. Toisaalta aiheesta tietämättömät saattavat leimata myös kaikki työkseen esiintyvät ihmiset narsisteiksi, koska nämä haluavat olla esillä. Tästä päästään raapaisemaan hieman tervettä narsismia, tai onko sellaista ylipäätään olemassa.

Psykologi Tommy Hellstenin (Kinnunen 2013) mukaan terve narsismi on sitä, että ihminen uskaltaa ottaa paikkansa ja käyttää kykyjään. Tervettä narsismia tarvitaan siis luovilla aloilla, esimerkiksi musiikin alalla. Itseilmaisun tarve, sosiaalinen riskienotto ja huomion keskipisteeksi hakeutuminen yhä uudelleen vaatii kunnianhimoa sekä kykyä rakastaa itseään. Terveessä narsismissa on kuitenkin myös kyky ottaa muut huomioon, se ei ole siis patologista narsismia. (emt. 2013.)

Moni esiintyvä taiteilija saa helposti narsistin leiman otsaansa, mutta esiintymishalu ei vielä tee ihmisestä narsistia. Asianajaja Markku Salon (Kokkonen 2010) mukaan on harhaanjohtavaa väittää, että kaikki taiteilijat ja julkisuudessa esiintyvät henkilöt ovat pääsääntöisesti narsisteja, vaikka sellaisia heidän joukossaan tietysti on. Narsistit ovat kaiken näköisiä ja kokoisia ja heitä on kaikissa yhteiskuntaluokissa. Narsistisesta persoonallisuushäiriöstä kärsivä henkilö saattaa äkkiseltään vaikuttaa fyysisesti ja psyykkisesti täysin normaalilta. (Mäkelä 2010, 23.)

Tervettä narsismia ei Salon (Kokkonen 2010) mielestä ole olemassa. Ehkä hän viittaa tällä siihen, että narsismi kuuluu tiettyyn varhaislapsuuden kehityskauteen, ja se mikä esimerkiksi aikuisella ihmisellä mielletään terveeksi narsismiksi, on itseasiassa tasapainoinen minäkuva ja vahva sosiaalinen itsetunto. Myös Keltikangas-Järvinen (1994) toteaa, että tervettä narsismia voidaan havaita pikkulapselta, jonka joihinkin kehitysvaiheisiin kuuluvat piirteet saattavat täyttää jopa narsismin kriteerit. Näennäisestä samankaltaisuudesta huolimatta terveen itsetunnon ja alkavan narsistisen häiriön ero on selvä jo aivan pienellä lapsella. Terveellä lapsella on itsekkäiden ja itsekeskeisten tunteiden kanssa aitoja ja syviä kiintymyksen ja kiitollisuudentunteita muita ihmisiä kohtaan, kun taas narsistiselle lapselle on tyypillistä tunnetason etäisyys muista ihmisistä. Ajatukset kaikkivoipaisuudesta ovat äärimmäisiä, ja kohtuuton vaativaisuus on hänen keinonsa saada kaipaamaansa huomiota. Välinpitämättömyys muita ihmisiä kohtaan väistyy vain silloin, kun hän haluaa tietoisesti tehdä vaikutuksen saadakseen ihailua. Jo parin vuoden ikäisessä lapsessa voi havaita tällaista tunne-elämän kylmyyttä, joka eroaa selvästi terveen lapsen itsekkästä oikkuilusta. Kehityskauteen kuuluvassa narsismissa on aina lämpö ja aitous läsnä. (emt. 1994, 89-90.)

2.2.1 Persoonallisuushäiriön kehittyminen

Me voimme kokea olemassaolomme tyydyttävänä ja merkityksellisenä tai ahdistavana ja merkityksettömänä. On tärkeää, että me kykenemme kokemaan mielihyvää itsestämme ja

olemassaolostamme. Tätä elämämme osa-aluetta käsittelee narsismin psykologia. (Myllärniemi 2006, 21.)

Psykoanalyysin piirissä narsismi-käsitteellä tarkoitetaan hyvin varhaista, normaalia psyykkistä kehitysvaihetta, jossa pieni lapsi ei vielä kykene mieltämään itseään erilliseksi äidistään, tai muusta häntä hoitavasta aikuisesta. Hänelle ei ole olemassa itsestä erillistä ja ulkopuolista. Näin ollen lapsi kokee kaiken kokemusmaailmassa liittyvän häneen itseensä, kaikki oleva on itseä. Psyykkisten häiriöiden yhteydessä ihmisen mieli saattaa taantua näiden varhaisten vaiheiden kokemuksiin, jolloin käsitys omasta itsestä ei vastaa todellisuutta. (Myllärniemi 2006.) Narsismi-käsitteellä viitataan tavallisesti kolmeen eri ilmiöön, riippuen siitä, puhutaanko ihmisen normaaleista ominaisuuksista vai poikkeavuuksista (Myllärniemi 2006, 14-16, suora lainaus):

1. Liiallinen ja ahdistunut itsetarkkailu sekä puuttuva kiinnostus ulkomaailman asioihin ja muihin ihmisiin. Arkipuheessa puhutaan myös itsekeskeisyydestä.
2. Ihmisen sisäsyntyinen taipumus keskittyä itseensä muiden kustannuksella. Normaalit tilanteet ja hetket, jolloin tunnemme tarvetta olla yksin muiden ihmisten seurassa olemisen sijaan, mutta liiallisena se muuttuu epänormaaliksi häiritessään toimivia ja vastavuoroisia ihmissuhteita tai niiden muodostumista.
3. Narsistiset persoonallisuushäiriöt.

Hyvä ja tasapainoinen narsismi on ominaisuus, joka rakentuu ihmisen kasvun ja kehityksen mukana, sitä ei saada syntymälahjana. Kuten narsistiset häiriötkin, myös terve narsismi saa alkunsa yleensä varhaislapsuudessa. Keskeisenä tekijänä on vuorovaikutus vanhempien kanssa. Minuuden kehitys alkaa syntymästä, ja syntyessään lapsi on avuton ja täysin riippuvainen vanhemmistaan tai muista hänestä huolta pitävistä aikuisista. Varhaislapsuuden aikana saaduista toistuvista, hyvään hoitoon liittyvistä tyydytyskokemuksista alkaa muodostua minuuden kokemus. Näihin kokemuksiin sisältyvät mm. lapsen kehityksellisiin perustarpeisiin vastaaminen, vanhemman kyky eläytyä lapsen tarpeisiin ja tunteisiin sekä vanhemman kyky käsitellä ja rauhoittaa lapsen vielä hallitsemattomia tunnekokemuksia. (Myllärniemi 2006, 20-23.)

Kun tässä kehitysvaiheessa lapsi saattaa kokea äidin osana omaa minuuttaan, hän kokee myös äidin huolenpidon omana kykynään. Lapsi elää kaikkivoipaisuuden illuusiota. Kypsymisen ja psyykkisen kehityksen edetessä raja itsen, äidin ja muiden välillä selkenee. Lapsi huomaa, että huolenpito ei ole hänen omaa aikaansaannostaan, vaan äiti on se joka vastaa hänen tarpeisiinsa ja huolehtii hänen

hyvinvoinnistaan, joten kaikkivoipaisuuden illuusio särkyä. Lapsen riippuvuus äidistä on tässä kehitysvaiheessa suurimmillaan. Äiti yrittää luonnollisesti vastata tähän tarvitsevuuuteen, ja osittain tästä omistautuneisuudesta johtuen lapsi ei vielä ymmärrä, että äiti on oma erillinen persoona, jolla on lapsesta riippumaton halumaailmansa. Lapsi on itsekäs ja kokee, että äiti on yksinomaan hänen tarpeitaan varten. Tämä on vaihe, josta kasvetaan ulos, mikäli kehitys etenee suotuisasti. Väistämättä lapsi tulee kohtaamaan tilanteen, jossa äiti ei kykene vastaamaan näihin tarpeisiin, ja se saa lapsen helposti raivon valtaan. Pettymyksen kokemukset kuitenkin palvelevat kehitystä. Siedettävissä oleva pettymys auttaa lasta vähitellen kokemaan äidin itsestä erilliseksi henkilöksi. Pettymys selkiyttää rajaa oman itsen sekä itselle tärkeän ja itseä täydentävän henkilön välille. (Myllärniemi 2006, 27-30.)

Terveen minuuden kehityksen kannalta tärkeää ovat niin kutsutut peilauskokemukset. Kun äiti katsoo sylissään olevaa lasta, hänen ilmeensä riippuu siitä, mitä hän näkee. Tyytyväinen, lapselleen omistautunut äiti näkee lapsensa, jota hän syvästi rakastaa. Tämä tunne välittyy lapselle äitinsä katseen, hymyn, kosketuksen ja huolenpidon välityksellä. Lapsi näkee vastavuoroisesti äidin kasvoilta sen, että hän on äidilleen tärkeä ja rakas. Peilauksen ja vastavuoroisuuden tarve toisen ihmisen kanssa jatkuu läpi koko elämän. Myllärniemi on muuntanut Descartesin mietelauseen ”Ajattelen, olen siis olemassa” muotoon ”Katson ja minut nähdään, olen siis olemassa”. Me haluamme tietää miten meidät nähdään ja mitä meistä ajatellaan. On tärkeää, että itseilmaisumme huomataan ja se saa hyväksyntää ja vastakaikua. Se luo meille mahdollisuuden tyydyttävän itseilmaisun kokemukselle, ilman ahdistuksen tai syyllisyyden tunteita. (Myllärniemi 2006, 43-45.) Mielestäni jokaisella taideaineiden opettajalla tulisi olla syvälinen ymmärrys peilauskokemusten tärkeydestä, sillä ne vaikuttavat ilmaisukykyymme hyvin pitkäkestoisesti – niin hyvässä kuin pahassa.

Joskus kuitenkin äiti tai muu lapsen huolenpidosta vastaava aikuinen on täysin kykenemätön vastaamaan lapsen kehityksellisiin tarpeisiin, tai sitten tällainen henkilö puuttuu kokonaan. Synä saattavat olla esim. äidin kokema masennus lapsensa varhaisvaiheissa, vanhempien omat narsistiset ongelmat, varhaiset menetykset tai pitkäaikaiset erokokemukset. Jos lapsen elämästä puuttuu turvallinen aikuinen ja tämä puute on pitkäaikainen, se voi estää lapsen minuuden suotuisan kehityksen ja altistaa narsistisille häiriöille. Myös varhaislapsuuden kehityskaudella erityisen tärkeäksi mainittu peilaus voikin toimia vääristävästi. Jos äiti esimerkiksi näkee lapsessaan jonkun pelottavaksi kokemansa henkilön piirteitä, vaikkapa oman väkivaltaisen isänsä tai ex-puolisonsa, lapsi näkee äidin pelästyneen katseen. Vastaus saa lapsenkin pelästymään ja kokemaan, että hänessä on jotain pelottavaa tai pahaa, eikä arvokasta ja hyvää. Myös äidin masennus voi vaikuttaa samalla tavalla. Lapsen on vaikeaa löytää yhteyttä poissaolevaan ja tyhjään katseeseen. Tällaiset kokemukset voivat johtaa

persoonallisuuden vinoutuneeseen kehitykseen, tai jopa narsistiseen persoonallisuushäiriöön. (Myllärniemi 2006, 29-35, 55, 79-82.)

Lapsi tarvitsee traumaattisista kokemuksista (esim. menetykset, vaikeat erot) selviämiseksi välttämättä aikuisen apua tunteidensa käsittelemisessä ja rauhoittamisessa. Jos vanhemmat eivät omien ongelmiansa vuoksi tähän pysty, lapsella ei ole muuta mahdollisuutta kuin poistaa koettu kauheus tietoisensa ulkopuolelle. Nämä kokemukset eivät kuitenkaan häviä, vaan tallentuvat jäsentymättöminä toiminnalliseen muistiin. Tavanomaisen muistin ulottumattomiin tallentuneille sietämättömille kokemuksille on ominaista se, että niitä ei voi palauttaa mieliin, joten niitä ei voi muistaa eikä muistella, ei ainakaan sanojen perinteisissä merkityksissä. Ne ilmenevät pikemminkin itselle vieraana toiminnan pakkona tai levottomuuden, kiihtymyksen, ahdistuksen ja uhattuna olemisen tunteina. Tällaista epämääräistä pahaa oloa on hyvin vaikea sietää, ja se aiheuttaa tyytymättömyyden tunteita, joille täytyy yrittää tehdä jotain. (Myllärniemi 2006, 23-24, 56.) Mainittakoon, että tätä ei tule sekoittaa niin kutsuttuun hiljaiseen tietoon. Hiljainen tieto on asiantuntijatietoa, joka karttuu sekin kokemusten kautta. Se on kuitenkin myönteistä tietoa ja toimintaa, kun taas Myllärniemi itse asiassa kuvailee dissosiativisia oireita.

Sellaiselle pahan olon aiheuttajalle, jota ei pysty määrittämään, on hyvin vaikea tehdä mitään. Tästä seuraa avuttomuuden tunne joka syö itsetuntoa ja –luottamusta. Ihminen ei koe olevansa oman itsensä herra. Kyvyttömyys käsitellä tätä sisäistä uhkaa voi johtaa ahdistuneeseen itsetarkkailuun ja aiheettomaan sairauden pelkoon. Kuvitelmat vakavasta sairaudesta antavat jonkinlaisen muodon mieltä piinaavalle epämääräiselle uhalle. Toinen mahdollinen seuraus on tilanne, jossa ratkaisua haetaan toisesta ihmisestä. Asetelma muistuttaa hyvin paljon sellaista, jossa lapsi turvautuu vanhempaansa pahan olonsa käsittelyssä. (Myllärniemi 2006, 56-57.) Käytännössä tämä ilmenee tyypillisesti siten, että narsisti kieltäytyy näkemästä mitään väärää omassa itsessään tai toiminnassaan, vaan vika on aina muissa ihmisissä.

Ulkomaisessa The Narcissistic Continuum -nimisessä blogissa kuvataan narsismin eri tasoja onnistuneesti taulukkomuodossa. Taulukko perustuu mm. kasvatuksen, psykiatrian ja lääketieteen alojen asiantuntijoiden [Brown 1998; Whitfield 1991], filosofian tohtoreiden [Rappoport; Ronningstam 2005] sekä merkittävien psykoanalyttikkojen [Kernberg 1992; Kohut 1977; Maccoby 2003] julkaisuihin. Tein taulukosta mukaelman, joka havainnollistaa narsismin tasoihin liittyviä piirteitä.

TAULUKKO 1. Narsismin eri tasot

TERVE	EPÄTERVE	PATOLOGINEN
Terve narsismi, mukautuvat piirteet	Tuhoisa narsismi, melko pysyvät piirteet	Patologinen narsismi, pysyvät luonteenpiirteet
Ikään kuuluva narsismi	Epäterve narsismi	Vahingollinen narsismi
Ehjä, kokonaisvaltainen minuus	Tuhoisat, narsistiset käyttäytymismallit	Narsistinen persoonallisuus- häiriö
	Läheisriippuvuus	Psykopatia
	Kanssanarsismi	

Mukaellen The Narcissistic Continuum (2013).

Arkikielessä narsismista puhuttaessa viitataan yleensä itsekeskeisyyteen ja kyvyttömyyteen ottaa toisia huomioon. Asia ei kuitenkaan ole niin yksinkertainen. Narsisti on tarvittaessa valmis asettumaan toisen ihmisen jatkeeksi ja jopa osaksi tätä, jos hyväksymisen ja ihailun saavuttaminen sitä edellyttää. Silloin hän pyrkii tyydyttämään toisen toiveet ja tarpeet omiensa kustannuksella. Tässä voi olla kyseessä lapsuuden vuorovaikutusmallin toistaminen. Narsisti on oppinut lapsuudenkodissaan hyvin herkäksi mielialojen, toiveiden ja tarpeiden tulkitsijaksi. Tämä kyky on osoittautunut hänelle tarpeelliseksi, jotta hän lapsena pystyi turvaamaan epävarmojen, pelokkaiden ja todennäköisesti itsekin narsistisesti vammautuneiden vanhempiensa hyväksynnän. (Myllärniemi 2006, 54-55, 84.)

Vanhempiin samastuminen on yksi tärkeimmistä tavoista, joilla lapsi oppii itseensä ja toisiin suhtautumista. Jos vanhemmilla on vaikeuksia käsitellä tunteita, melko varmasti lapselle itselleenkin tulee siinä vaikeuksia. Hänelle voi olla vaikeaa ymmärtää omia ja toisten tunteita, sekä empatiakyky voi jäädä puutteelliseksi. (Myllärniemi 2006, 74.) Narsistinen persoonallisuushäiriö on eräänlainen pidempiaikainen itsetunnon ja itsearvostuksen säätelyjärjestelmän häiriö (HUS 2017). Narsistille erityisesti kiintymykseen ja tarvitsevuuteen liittyvät tunteet ovat hyvin pelottavia, sillä ne muistuttavat häntä siitä, että lapsuudessa häntä ei autettu tunnistamaan tai käsittelemään niitä. Hän ei myöskään luota ihmisiin eikä pyydä apua, sillä se voisi johtaa lapsuuden pettymyskokemusten uusiutumiseen. Tällainen ihminen saattaa lapsuuden kotiolojensa mukaisesti kasvaa hyvin tunneköyhäksi aikuiseksi, jolla saattaa olla jopa vihamielinen asenne tunteita ja tunne-elämää kohtaan. Tällainen ihminen asettaa järkevyyden tunteiden edelle. (Myllärniemi 2006, 74-75.)

Vaikka narsisti suhtautuu muilta saatavaan tukeen epäluuloisesti, todellisuudessa itseä täydentävän toisen ihmisen tarve on hyvin suuri. Tämän tarpeen hän yrittää kaikin tavoin kieltää, ja häivyttää henkisen avuttomuutensa kaikkivoipaisuuskuvitelmiin ja itseriittoisuuspyrkimysten alle. Hän siis taantuu ja alkaa tavoitella varhaislapsuuden illuusiota haavoittuvan minuuden suojaksi. Lahjakkaasta narsistista voi aikuisena kehittyä menestynyt perfektionisti, joka elää tunneköyhää, yksinäistä ja rakkaudetonta elämää. Hän toteuttaa vinoutunutta minäihannetta vaatien itseltään ja muilta täydellisyyttä. Hänen on vaikea löytää riittävän älykkäitä ja ihanteitaan vastaavia ihmisiä, jotka vetäisivät vertoja hänen ylemmyydelleen. Rakastamisen kyvyn puute korvautuu voiman ja vallan ihailulla ja tavoittelulla. Narsistinen tyydytys etsitään kilpailusta ja nimenomaan toisten voittamisesta, ja narsisti onkin huono häviöjä. Hän ei kestä oikeutettuakaan arvostelua, vaan loukkaantuu ja raivostuu kohtuuttomasti jos häntä millään lailla kyseenalaistetaan. Epäonnistumiset millä tahansa elämän alueella voivat olla seurauksiltaan valtavat. (Myllärniemi 2006, 76-77.)

Narsistin ihailun ja tunnustuksen saamisen tarve ei tyydyty koskaan. Hän kilpailee jatkuvasti niiden kanssa, kenet kokee jollain tavalla paremmin menestyneeksi. Hän ei iloitse toisten menestyksestä eikä anna muille tunnustusta, paitsi jos hän itse hyötyy siitä. Narsisti kokee itseään lahjakkaammat ihmiset uhkana, mutta toisaalta kadehtii kaikkea hyvää mitä muilla on. Hänen mielestään muiden onni on häneltä itseltään pois, joten hän saattaa pyrkiä tuhoamaan sitä. (Mäkelä 1997, 36.) Revon (2012, 20) mukaan narsistin koko toiminta perustuu petokseen. Hän on muiden kanssa vain, jos heistä on jotakin hyötyä sosiaalisesti tai taloudellisesti.

Tyydytys joka on hankittu toisia nujertamalla tai hyväksikäyttämällä, ei ole kuitenkaan kestävä. Se ei perustu vastavuoroisuuteen, vaan eristää asianomaisen muista ihmisistä muureilla, jotka hän on itse rakentanut kaikkivoipaisuuskuvitelmillään. Toisaalta narsisti kestää huonosti yksinäisyyttä, koska se tuo mieleen lapsuuden tilanteen, jossa hän jäi vaille vanhempien ymmärrystä, tukea ja turvaa. Kuitenkaan hänen ei ole mahdollista luopua suojarakennelmistaan, koska hän ei välttämättä ole edes tietoinen niistä. Narsisti kokee aina olleensa sellainen, ja toisten huomautukset koetaan henkilökohtaisina loukkauksina. Jos kuitenkin tapahtuu jotain sellaista, että kaikkivoipaisuuden suoja pettää, narsisti voi romahtaa vakavaan masennukseen, pahimmassa tapauksessa itsemurhaan. Narsisti ei siedä epätäydellisyyttä, keskinkertaisuutta tai heikkoutta. (Myllärniemi 2006, 77-78.)

Kun ihminen etsii jollekin itselleen tärkeälle toiveelle myönteistä vastakaikua, mutta saakin osakseen mitätöintiä tai vähättelyä, hän kokee häpeää. Häpeä on narsistista tuskaa; mitä keskeisempi osa itseä häpeän aiheuttaja on, sitä raivokkaampaa on tarve päästä siitä eroon. Minuudeltaan heikko ja

itsetunnon epävarma ihminen pelkää häpeää, ja on tälle tunteelle altis. Häpeän uhalta voi yrittää suojautua: myönteisen vastavuoroisuuden odotus tulee kätkeä, koska se on osoittautunut kelpaamattomaksi tai suorastaan naurettavaksi. Jos häpeän aiheuttaja on toinen henkilö, häpeää kokenut voi yrittää kostaa tälle häpeään saattamisesta. Vastahäpäisy tai häpäisijän mitätöinti tavalla tai toisella on narsistille tyypillinen keino. Häpeän kokemisen traumaattisuudesta johtuen kosto voi olla hyvinkin julma ja tuhoava. (Myllärniemi 2006, 89-91.)

2.2.2 Narsismin vaikutus ympäristöön

Muiden ihmisten manipulointi toimii narsistisella ihmisellä pahan olon purkautumiskanavana. Hänen toimintaansa ei ohjaa halu tehdä pahaa muille ihmisille, vaan sisäinen, pakonomainen tarve yrittää vapautua omasta riittämättömyyden tunteestaan ja sen aiheuttamasta pahoinvoinnista. (Keltikangas-Järvinen 1985, 22-25.) Tietenkään tämä ei oikeuta muihin kohdennettuun henkiseen tai fyysiseen väkivaltaan. Narsisti vaikuttaa omalla käytöksellään eniten niihin ihmisiin, jotka ovat lähimmin vuorovaikutuksessa hänen kanssaan. Ennen pitkää lähes kaikki muut yhteisön jäsenet saattavat alkaa oireilla paitsi narsisti itse. Pykäläinen (Jokinen 2014, 4) toteaa, että narsistin läheisyydessä eläminen ja oleminen aiheuttaa lähes aina jonkinasteisen trauman. Jatkuva psyykinen ja/tai fyysinen uhka on rankka kokemus, joka käsittelemättömänä voi aiheuttaa erilaisia psykosomaattisia oireita. Ne saattavat ilmetä vasta vuosia itse traumatisoivan kokemuksen jälkeen, mikä kasvattaa uhrin todistustaakkaa. (Jokinen 2014, 4; Nordström 2014, 10.)

Parisuhde, perhe ja työyhteisö ovat narsistisen persoonallisuuden otollisimmat ”temmellyskentät”, sillä näissä ympäristöissä ollaan yleensä jatkuvasti samojen ihmisten kanssa vuorovaikutuksessa. Tutustumisen jälkeen seuraava sosiaalinen kuherruskuukausi on nopeasti ohi. Narsisti näyttää (joillekin) ihmisille todellisen luonteensa pettyessään jälleen kerran siihen, että ihmiset eivät vastaa hänen ideologiaansa eivätkä vedä vertoja hänen täydellisyydelleen. Tähän mennessä hän on tosin loistavalla vainullaan löytänyt yhteisöstä ne henkilöt, joiden jatkuvasta miellyttämisestä hän itse hyötyy, esimerkiksi työyhteisössä esimies. Niinikään hän on löytänyt heikot yksilöt, jotka hänen on helppo alistaa ja näiden avulla pönkittää omaa egoaan ja vaikutusvaltaansa. Kausittain saattaa esiintyä kuitenkin miellyttämisentarvetta, joka voi kohdistua vaihtelevasti eri henkilöihin. Tämän tarkoituksena on yleensä manipulointi ja ihmisten käännäyttäminen toisiaan vastaan, sekä oman aseman vahvistaminen.

2.2.3 Narsistisen häiriön hoito

Kun henkilö hakeutuu psykoterapeuttiseen hoitoon, yleensä hänen motiivinsa on henkilökohtainen tuskatila. Asianomainen kokee, että hänessä itsessään on jotain sellaisia asioita jotka ahdistaa, pelottaa tai masentaa, ja joita hän haluaa terapian avulla selvittää. Kaikkivoipaisuuteen suojautuneella narsistilla ei tällaista itsestään lähtöisin olevaa motiivivia ole. Hän saattaa hakeutua hoitoon tilanteessa, jossa on esimerkiksi ajautunut vaikeuksiin työyhteisössään tai avioliitossaan. Näistä vaikeuksista narsisti syyttää yleensä muita. Todennäköisesti hän on hoitoonkin hakeutunut näiden muiden kehotuksesta tai vaatimuksesta. (Myllärniemi 2006, 112-113.)

Toisinaan tällainen itseriittoisuudessa elävä narsisti kuitenkin kokee sairaudentunnetta, kuten ajoittaista masennusta tai tyhjyydentunnetta. Tällöin hän saattaa hakeutua hoitoon nimenomaan masennuksen, ei narsistisen häiriön vuoksi. Kuitenkin hän saattaa varautua hoitosuhteeseen ylimielisesti ja epäluuloisesti, ja pyrkii ohjaamaan terapiatuntien kulkua. Hän pyrkii hallitsemaan myös terapeuttia ja mitätöi tämän kommentteja, huomioita ja ymmärtämisyrityksiä. Hän antaa ehkä ymmärtää, ettei tarvitse terapeuttia, mutta tuntuu kuitenkin edellyttävän, että myös terapeutti ihailee ja arvostaa hänen älykkyyttään ja tietämystään. (Myllärniemi 2006, 112-113.)

Siinä missä terveen narsismin rakentaneet aikuiset kokevat vastavuoroista, hyväksyvää mutta realistista peilaamista toisten ihmisten kanssa, narsisti ikään kuin manipuloi peilinsä näyttämään sellaista kuvaa kuin hän haluaa. Lapsuuden oikeutettu tarve ei sammu. Terapeutinkin on hänelle kuin peili, josta hän voi ihailla omaa erinomaisuuttaan. Terapiasta uhkaa tulla prosessi, jolla narsisti todistaa itselleen oman älyllisen yliveraisuutensa. Tämä on terapeutille varsin koettelevaa, ja vaatii tietämystä aiheesta ja herkkiä tuntosarvia. Potilaan mitätöinnit ja loukkaukset on helpompi sietää, kun ymmärtää, että kyseessä on vahva narsistinen suojautuminen. Tämä suojaus saattaa olla niin voimakas, että hoito päättyy tuloksettomana. Terapia on ollu narsistille jälleen yksi taistelu, ja hän poistuu kentältä voittajana. Asiantuntijoiden mukaan tämän tyyppisten narsistien hoidon ennuste on yleensä heikko. (Myllärniemi 2006, 107, 113-114.)

Kaikissa tapauksissa kuitenkin itseriittoisuuden ja omavoimaisuuden tunto ei ole välttämättä näin korostunutta. Kun luottamus terapeuttiin kasvaa riittävästi, narsisti voi alkaa tunnistaa suojautumisen tarvettaan. Hän saattaa alkaa myös ymmärtää paremmin suojautumistaan ja sen syitä. Hän voi oppia ymmärtämään ja hyväksymään oman minuutensa kaikkine heikkouksineen, ja elämään sen kanssa.

(Myllärniemi 2006, 114-115.) Narsistista persoonallisuushäiriötä ei varsinaisesti voi parantaa, mutta itseymmärryksen kautta narsisti voi oppia muokkaamaan käytöstään ja näin ollen tulla vammansa kanssa toimeen.

3 NARSISMI OPETUSALALLA

Opetus on erityisen vaikea tutkimuksen kohde, sillä se on moraalista toimintaa, eikä ainoastaan tiettyjen ennalta päätettyjen oppimistulosten tavoittelua. Hyvä opettaja pyrkii hyvään myös oppilaiden kasvatuksessa sekä omassa ammatillisessa kasvussaan, ei pelkästään tuloksien saavuttamisessa. (Leino&Leino 1997, 13, 99-100.) Opetus on aina vuorovaikutuksellista ja nykyään myös yhteistoiminnallinen ja kokemuksellinen prosessi, ja siksi sen tulosta ei voi arvata tai suunnitella ennalta.

Vielä viitisenkymmentä vuotta sitten opettajan asemaa korostava behaviorismi piti opetuskäsityksissä valtaa, ja tietynlainen opettajanpelko lähestulkoon kuului asiaan. 1970-luvulla kaikille avautui sama mahdollisuus koulunkäyntiin peruskoulujärjestelmän tulon myötä. (Uusikylä 2006, 11). Silloin alettiin pohtia, riittääkö opettajalle vain hänen opettamansa aineen hallinta, vai tarvitseeko hän erityisiä tietoja ja taitoja opetuksesta, oppilaiden kehittämismahdollisuuksista ja soveliaista menettelytavoista. Oppilaiden kokonaispersoonallisuuden kehittäminen nousi keskeiseksi. (Leino&Leino 1997, 25.)

Koulukiusaaminen on lähes jatkuvasti tapetilla, mutta melko harvoin näkee ja kuulee tapauksia, joissa kiusaaja onkin opettaja. Opettajan harrastamaa henkistä väkivaltaa on ollut läpi vuosikymmenten, mutta nykyään se tiedostetaan ehkä paremmin. Opettajan toimintatavat kyseenalaistetaan helpommin ja väärinkäyttöksiin reagoidaan herkemmin johtuen osaltaan myös palautteenantojärjestelmien käytöstä: opetusta arvioidaan ja oppilailta kysytään palautetta. Silti vielä nykyäänkin opettajan harrastama henkinen väkivalta oppilaita kohtaan on lähes tabu, ja monilla uhreilla on korkea kynnyks nostaa kokemansa asiaton kohtelu päivänvaloon.

Siinä missä esimerkiksi työpaikkakiusaaminen lisää työntekijöiden sairauslomia, ennen aikaistaa eläkkeelle jäämistä sekä heikentää työhyvinvointia, koulumaailmassa näkyvät nämä samat asiat muuan muassa oppilaiden pinnaamisena ja yleisenä kireänä ilmapiirinä. Jos oppilaitoksen opettajat kärsivät työpaikkakiusaamisesta, se vaikuttaa väistämättä oppilaisiin opetuksen laadun heikentymänä ja näinollen oppilaiden koulumenestyksen laskuna. (Laaksola 2013.) Kianto (1994, 131) on todennut, että yksi suurimmista oppimisen esteistä on energiamäärä, joka tuhlaantuu kielteisten oppimiskokemusten muiston torjumiseen mielestä. Oppilaat saattavat myös kokea, että heidän näkemyksiään ei kuunnella, ja opettajien ja huoltajien välinen yhteistyö vaikeutuu. Koulukiusaaminen yleistyy. (Laaksola 2013.) Yleistä on myös jonkun oppilaan valikoituminen silmätikuksi. (Mäki-Tikkala 2011, 26, 72-74).

Jos pohditaan koulumaailman ja musiikinopiskelun konkreettisia eroja, jälkimmäisessä opettajan harrastama henkinen väkivalta on kenties vaikeampi havaita ja näin ollen vaikeampi myös puuttua siihen. Oppilas viettää suuremman osan ajasta koulussa kuin musiikkiharrastuksessa. Oppilas ehkä mieluusti vaikenee instrumenttitunnilla kokemastaan kiusaamisesta ajatellen, että sitähan tulee sietää vain kerran viikossa puoli tuntia. Hän saattaa myös ajatella, että opettajan käytös kuuluu musiikinopiskeluun. Yksilöopetuksessa ryhmän tuki puuttuu. Ei ole muita todistajia eikä vertaiskokojoita, vain auktoriteetin roolissa oleva opettaja ja oppilas.

Henkinen väkivalta ja kiusaaminen pohjautuvat pääosin narsismiin (Tähkä teoksessa Jokinen 2012, 10). Narsistiset ihmiset voivat olla erityisen tuhoavia juuri siitä syystä, että he pystyvät pitämään yllä valheellista, näyteltyä sosiaalista julkisivua. Heidät valitaan helposti johtotehtäviin, mikä saattaa osoittautua myöhemmin suureksi erehdykseksi. (Jokinen 2007, 187-188.)

Uskon että lapsioppilaan samastuminen opettajaansa on jossain määrin rinnastettavissa lapsen samastumiseen vanhempiinsa. Omasta mielestäni narsistinen opettaja ja hänen oppilaansa ovat kuitenkin ennen kaikkea samankaltainen asetelma kuin narsistinen esimies ja hänen alaisensa. Monet tässä luvussa käyttämistäni lähteistä käsittelevät työpaikkakiusaamista ja narsistista esimiestä, ja olen soveltanut niitä yksityisopetustilanteeseen ja opettaja-oppilas-suhteeseen.

3.1 Oppilas-opettajasuhteen erityispiirteet musiikkialalla

On vaikeata kuvitella, että missään muussa kasvatuksessa ihminen olisi niin paljaana osaamisensa tai osaamattomuutensa suhteen kuin juuri musiikissa (Lehtonen 2004, 16).

Musiikki on yksi luovuuden ja oman persoonan ilmaisukeinoista (Vartiainen 2013, 193). Kurkela (1993) esittää asian varsin perusteellisesti minuuden kokemuksen kannalta. Hänen mukaansa ihmisen elämänvoima pyrkii ilmentämään itseään tavalla tai toisella: se hakeutuu toiminnaksi, esimerkiksi onnellisuuden, ilon, raivon, epätoivon tai surun ilmauksiksi. Ne voivat löytää esimerkiksi musiikin kautta ulospääsynsä, ja näin kanavoitua tyydytyksen tunteeksi. Musiikki on aidoimmillaan spontaaneja, omakohtaisia musiikillisia kokemuksia ilman mitään ulkoisia päämääriä (emt. 1993, 33-34, 55.) Musiikin yksilöopetuksessa opetustilanne on perusolemukseltaan hyvin intiimi:

kahdenkeskinen, läheinen vuorovaikutussuhde, jossa on olennaisessa roolissa taiteen tekeminen ja tunteiden käsittely.

Musiikin kautta on mahdollista eheyttää ja vahvistaa omaa identiteettiä. Kokemus omasta luovuudesta kasvattaa yksilön henkistä kapasiteettia. Luovuus ja itseilmaisuus ovat sisäsyntyistä, mutta ympäristö vaikuttaa niihin. Musiikista voi tulla oppilaan elämässä hyvin keskeinen itseilmaisun kanava sekä persoonallisuuden rakennuspuu, varsinkin jos opettaja osaa luoda optimaaliset puitteet. (Vartiainen 2013, 193.) Jotta voidaan selvittää, miksi narsistisen instrumenttiopettajan toiminta voi koitua niin kohtalokkaaksi, haluan ensin selvittää millainen on hyvä oppilas-opettajasuhde, ja mitä sellaisen rakentuminen opettajalta vaatii.

Musiikkipedagogiikan hyviä käytänteitä tutkittaessa esiin nousee varsin kovia vaatimuksia niin opettajan musiikillista osaamista mutta ennen kaikkea hänen persoonaansa ja henkistä kapasiteettia kohtaan. Lehtosen (2004) mukaan musiikkikasvatus merkitsee ennen kaikkea tunteiden käsittelyä ja tunnekasvatusta. Musiikinopiskeluun liittyy runsaasti niin mieluisia kuin epämieluisia tiedostamattomia tuntemuksia, mielikuvia ja assosiaatioita. Näin ollen musiikkipedagogin tulee omata musiikillisen taidon ja tiedon lisäksi ihmisen ja ihmisyyden syvälinen filosofinen ja psykologinen ymmärrys. (emt. 2004, 13.)

Opettajan itsetuntemus asettaa rajat sille, miten laajasti ja syvälinesti opettaja voi ymmärtää oppilaidensa ongelmia (Lehtonen 2004, 14). Itsetuntemukseen liittyy omien vahvuuksien ja heikkouksien ymmärtäminen, sekä myönteinen mutta samalla realistinen käsitys omasta persoonasta. Tämä on osa tunneälyä, joka on nykyään yksi tärkeimmistä asioista opettajan ammatillisessa osaamisessa. Tunneälykkäällä opettajalla on kykyä nauraa myös itselleen, ei oppilaan erehdyksille puhumattakaan tämän heikkouksista. (Uusikylä 2006, 131-132.)

Luovan ilmaisun edellytyksenä on tunne siitä, että oma tuotos on riittävän hyvä ja arvokas. (Aavasto ym. 2012, 51). Opettajan palautteenantotapa on tärkeä, koska siitä tulee tapa jolla oppilas kohtelee itseään harjoittellessaan. Se ohjaa siis oppilaan harjoittelua ja muokkaa oppilaan musiikkisuhdetta, sekä suhdetta omaan soittoonsa. Näin ollen se vaikuttaa oppilaan minäkuvaan. (Kianto 1994, 103.) Opettajan tulee hyväksyä jokaisen oppilaan ihmisarvo riippumatta siitä, mikä on oppilaan senhetkinen psykologinen tila. Näin oppilas oppii ilmaisemaan itseään vapaana suojautumisen vaatimuksista ja kasvojen menetyksen pelosta. (Hyry-Beihammer ym. 2013, 174.)

Jos oppilas uskaltaa käyttää mielikuvitustaan eikä sille aseteta vaatimuksia eikä rajoituksia, kuvittelu voi olla yhtä vaivatonta kuin kuuleminen, näkeminen tai käveleminen. Jos oppilas lähtökohtaisesti ajattelee, että idean pitää olla hyvä, kuvittelemisen vaikeutuu välittömästi. Jos yritetään kuvitella ”oikein”, ideat katoavat pahimmillaan kokonaan. Rakentavassa ja hyväksyvässä vuorovaikutuksessa oppilas pystyy kehittämään persoonallista ilmaisuaan, ja lopulta omaa persoonaansa. (Hyry-Beihammer ym. 2013, 172.)

Samastuminen vaikuttaa lapsioppilaan identiteettiin. Lapsi omaksuu itselleen tärkeiden ihmisten ajatuksia, ihanteita, mielipiteitä ja käyttäytymismalleja. Hän saattaa myös ottaa itselleen näiden ihmisten psykologisia ominaisuuksia. (Keltikangas-Järvinen 1994, 112-113.) Samastuminen on tärkeä ilmiö yksityisopetustunneilla perinteisesti vallitsevassa mestari-kisälli-asetelmassa. Vaikka opettaja ei olisi periaatteiltaan ja opetustyylyltään behavioristinen, behaviorismin keinoja tarvitaan joskus kaikista oppilaslähtöisimmässäkin opetuksessa. Mallioppimisen tulisi olla soiton- ja laulunopetuksessa aina jossain määrin läsnä.

Hyvän itsetunnon muodostumisen kannalta on tärkeää että lapsella on mahdollisuus samastua lähellä oleviin voimakkaisiin ihmisiin, jotka osaavat ja taitavat asioita ja osoittavat hyväksyvänsä lapsen. Lapsi tuntee itsensäkin osaavaksi ja voimakkaaksi jäljitellessään sellaista ihmistä. Jonkin ajan kuluttua hän ei enää tarvitse samastumista, vaan hän on itse osaava ja voimakas. Toisaalta liian voimakas tai tyyppillisen kehitysvaiheen yli jatkunut samastuminen voi olla myös este itsetunnon kehitykselle. Voimakas samastuminen esimerkiksi opettajaan – oppilaan silmissä taitavampaan ihmiseen – saattaa johtaa siihen, että lapsi asettaa itselleen liian korkeita vaatimuksia. Sen sijasta, että lapsi hallitsisi asiat, hän tunteeikin jatkuvasti olevansa huonompi kuin muut. Liian kauan jatkunut samastuminen taas saattaa aikaansaada sen, että lapsen oma persoona jää kehittymättä, ja hän elää toisen ihmisen varjossa. (Keltikangas-Järvinen 1994, 112-113, 156.) Musiikinopetuksessa voimakas opettaja saattaa ajatella, että on olemassa niin sanotusti oikea ja väärä tapa soittaa tai laulaa, ja hänen tapansa on se oikea. Kyse on kuitenkin koulukuntaeroista ja tulkinnallisista kysymyksistä – makuasioista. Eri asia on oppilaan soittamiselle/laulamiseksi vahingollinen tekniikka, johon tulisikin puuttua.

Vaikka musiikinopiskelijan elämässä on paljon soittamisen tai laulamisen kannalta merkittäviä henkilöitä, oma instrumenttiopettaja on avainasemassa. Vuorovaikutus instrumenttiopetuksessa sisältää jatkuvaa palautteenantoa. Opettaja kommentoi oppilasta ja tämän musisointia sanallisesti, eleillään tai soittimen avulla. Näin ollen oppilas on hyvin haavoittuvassa asemassa. Opettajan palaute voi olla hyväksyvää tai tyrmäävää, ja se vaikuttaa oleellisesti vuorovaikutuksen rakentumiseen

opetustilanteessa. Tyrmäys tarkoittaa toisen tekemän tarjouksen, mikä on tässä tapauksessa oppilaan soitto tai laulu, mitätöimistä. Hyväksynnällä sen sijaan oppilaan tarjous otetaan vakavasti ja siitä tehdään merkityksellinen. Yleensä hyväksyvä sanallinen vuorovaikutus edesauttaa saavuttamaan haluttu lopputulos nopeasti. (Hyry-Beihammer ym. 2013, 172-173.)

Palautetta voidaan antaa siitä, mitä oppilas osaa, tai siitä mitä hän ei osaa. Tästä riippuen oppiminen tulee olemaan joko tiedon soveltamista, tai virheiden välttämistä. On tärkeää, että oppilas kokee suoritustensa arvostelun koostuvan tekijöistä, joihin hänen on mahdollista itse vaikuttaa. Arvosana ei riipu hänen persoonallisuudestaan, vaan työnteostaan ja osaamisestaan. (Keltikangas-Järvinen 1994, 205-207.) On hyvä asia, että musiikin koulutusjärjestelmän tutkinto- ja numeropainotteisesta arvioinnista ollaan siirtymässä jatkuvaan arviointiin, jossa on sijansa myös itse- ja vertaisarvioinnilla. Ulkoapäin annettava numero paperilla ei millään muotoa riitä kuvaamaan oppilaan kehitystä. Jos on tarkoitus antaa eväitä eteenpäin oppilaan musiikilliselle matkalle, mielestäni tulee katsoa koko kehityskaarta - miten tähän pisteeseen ollaan tultu. Tutkinto on vain ”jäävuoren huippu”, tilanne jossa tulisi näyttää parhaansa. Jos oppilas pelkää epäonnistuvansa tässä nopeasti ohimenevässä tilanteessa ja kokee, että se määrittelee hänen osaamistasonsa, opiskelu on toivottomuuden tunteiden varjostamaa.

Sanattoman viestinnän osuus on merkittävä oppilaan tulkitessa opettajan palautteen hyväksyvyyttä tai tyrmäävyyttä. Hymyllä tai naurulla voi viestiä sekä hyväksyntää että tyrmäystä; hymy voi olla hyväksyvä tai halveksiva, ja nauraa voi toisen kanssa tai toiselle. Opettajan tulee tiedostaa halveksumisen ja tyrmäyksen vaara kommentoidessaan oppilaan soittoa, kysymyksiä ja ajatuksia. Oppilas voi rohkaistua ilmaisemaan itseään spontaanimminkin ja mielikuvituksellisemmin, jos ilmapiiri on hyväksyvä ja arvostava. Hyväksynnällä rakennetaan luottamuksellista opettaja-oppilassuhdetta. (Hyry-Beihammer ym. 2013, 172.) Opiskelijan tulisi voida luottaa siihen, että opettaja on halukas ja kykenevä auttamaan ja opastamaan hänet läpi oppimisen viidakon. (Kurkela 1995, 338).

3.2 Narsisti pedagogina

Narsisti on miellyttävä ja huomaavainen muille, mutta kahdenkeskisissä tilanteissa asetelma on toisenlainen. Muiden on vaikea uskoa että tämä miellyttävä ihminen voisi olla jotain muuta. (Polo, 2013.)

Tässä luvussa esittelen eräänlaisia musiikin instrumenttiopetuksen ”vaaran paikkoja”, sitä miten narsismi voi ilmetä musiikin yksilöopetuksen opetustilanteissa. Koen tärkeäksi mainita, että opettajan

huono päivä, puutteellinen reagointikyky eri tilanteissa, tai kyseenalainen opetustyyli eivät välttämättä tee hänestä narsistia. Kaikissa tilanteissa, joissa ihmiset ovat vuorovaikutuksessa keskenään, voi tapahtua inhimillisiä virheitä, ylilyöntejä ja väärinymmärryksiä. Tässä luvussa esille nostamani asiat voivat aiheuttaa kuitenkin ongelmia oppilaan ja opettajan väliseen suhteeseen. Äärimmillään ilmentyessään nämä saattavat viitata opettajan narsismiin.

3.2.1 Taustalla omat pettymykset

Ihminen on omien kokemuksiansa summa. Kasvattajan identiteetti rakentuu luonnollisesti sen perusteella, miten häntä itseään on oppijana kohdeltu (Huhtanen&Hirvonen 2013, 46). Samoin kuin ihminen toistaa lapsuudenkodissaan opittuja toimintamalleja, opettaja alkaa ainakin uransa alussa helposti toteuttamaan samoja metodeja joita hänen kohdallaan on aikoinaan käytetty, olivatpa ne hyviä tai huonoja. Uskon että henkilökohtaiseen musiikkisuhteeseen liittyvästä vauriosta kärsii samalla tapaa niin henkilö itse kuin hänen uhrinsakin, eli oppilas. Koska musiikin instrumenttiopetuksessa opettaja-oppilas-suhde muodostuu niin tiiviiksi, opettajan trauma siirtyy seuraavalle polvelle, melkein kuin perheen ja suvun piirissä.

Narsistisella opettajalla ilon ja leikkimielisyyden tilalla ovat katkeruus ja suvaitsemattomuus. Hän arvottaa musiikkia ja halveksii muiden ihmisten musiikki-ilmaisua; näin ollen halveksii tunteita ja tunne-elämää, kuten Myllärniemi (2006) on todennut. Lehtonen (2004) nostaa esiin musiikkiin liittyvän viha-rakkaus-suhteen. Tiivistettynä tämä ajatus viittaa ilmiöön, jossa oman pääaineensa suhteen hyvin pitkälle edennyt muusikko ajattelee musiikin ymmärtämisen ja siitä nauttimisen olevan vain musiikillisesti ”lahjakkaiden” tai ainoastaan oppineiden etuoikeus. Tähän liittyy itsekorostusta, musiikin lohkomista ja arvottamista, sekä amatöörimäisen harrastelun ja pelimannimusiikin halveksuntaa. Tällaisia ajatusmalleja omaava muusikko todennäköisesti toteuttaa samanlaista suvaitsemattomuutta, jollaista on itse joutunut kokemaan. (emt. 2004, 51-53.)

Kenties narsistisen instrumenttiopettajan historiassa kummittelevat kariutuneet solistihaaveet, joiden toteutumiseen hänen taitonsa eivät riittäneetkään. Opettaja on joutunut ”tyytymään” opettamiseen, mikä on jo lähtökohtaisesti tuhoontuomittu asetelma, ja lisää jo ennestään pinnan alla muhivaa katkeruutta. Jos on kyse narsistisen persoonallisuushäiriön omaavasta opettajasta, hän saattaa kohdistaa vihansa oppilaisiin ja syyttää heitä omasta epäonnistumisestaan. Kenties hän elää toteutumattomia haaveitaan oppilaidensa kautta, ja painostaa heitä loistosuorituksiin keinolla millä

hyvänsä, ja/tai halveksii näitä hyvin avoimesti. Eräs pianonsoiton opettaja kertoi taannoin minulle kollegansa todenneen, että hän ei aio alentua oppilaiden tasolle! Kyse oli oppilaan säästämisestä tulevassa matineassa.

On aiheellista pohtia, mitä tapahtuu, jos musiikkiunelmissaan pahasti pettynyt ihminen on itse musiikkia harrastavan lapsen vanhempi, musiikkikasvattaja, musiikkiterapeutti tai –kriitikko. Käsittelemättömänä pettymys tulee värittämään jatkuvasti ihmisen toimintaa ja pyrkii toistumaan, tavalla tai toisella. Tiedostamaton pyrkimys on palauttaa menetetty hallinta. Tästä voi seurata joko aito empatiakyky ja ihmisen musiikkisuhteen tietynlaisen traagisuuden syvällinen ymmärtäminen, tai sitten julmat vaatimukset, vajavaisuuteen kohdistuvaa ylenkatsomista sekä musiikkiasenteita, joissa suvaitsevaisuus loistaa poissaolollaan. (Lehtonen 2004, 50.)

3.2.2 Narsistipedagogin ajattelu- ja toimintamalleja

Opettajana kasvaminen sisältää jatkuvaa itsetutkiskelua ja –arviointia. (Huhtanen ym. 2013, 49). Mikäli opettaja ei tunne syvällisesti itseään, toisen ihmisen aito ja kokonaisvaltainen kohtaaminen musiikissa ei voi toteutua - mikä nimenomaan on musiikkipedagogiikan haaste. Itselleen vieras opettaja ei kykene aitoon itseanalyysiin eikä kohtaa ongelmiaan, heikkouksiaan, pelkojaan, menneisyyttään eikä liioin tulevaisuutta. (Lehtonen 2004, 14.) Mäkelä (1997, 56, 68) toteaa, että narsistiselta henkilöltä puuttuu kokonaan kosketus omaan itseensä, eikä hän osaa ottaa huomioon tekojensa tai sanojensa seurauksia. Lehtosen ja Mäkelän lausumat tukevat jälleen ajatustani siitä, kuinka mahdotonta narsistisen ihmisen olisi toimia instrumenttiopettajana niin, että oppilas voisi turvautua häneen tiukankin paikan tullen. Esiintyvänä taiteilijana narsisti saattaa kenties onnistua luomaan yleisön kanssa jonkinlaisen vuorovaikutussuhteen, mutta pedagogina henkilön tulisi ymmärtää omaa itseään ja käyttäytymistään pystyäkseen asettumaan oppilaan asemaan. Tähän narsisti ei kykene.

Uusikylän mukaan (2006, 34-35) moraalisesti kehittynyt opettaja on viisas, kun taas kapea-alainen, itsekäs spesialisti ei ole - vaikka olisikin älykäs. Todennäköisesti narsistinen musiikkipedagogi on niinkutsuttu kirjaviisas, joka hallitsee oman alansa ja instrumenttinsa suorastaan virtuoottisesti, mutta eettiset periaatteet ja tunneäly puuttuvat. Hän on lahjakas, mutta tunneköyhä perfektionisti (ks. Myllärniemi 2006, 76-77). Kuitenkaan huonoa ammattitaitoa ei voi kompensoida hyvillä eettisillä periaatteilla, eikä päinvastoin (Mäki-Tikkala 2011, 29).

Narsistinen henkilö on taipuvainen hyvin mustavalkoiselle ajattelulle. Musiikkipedagogiikassa esimerkkejä voisivat olla esimerkiksi lahjakkuus vs. lahjattomuus, musikaalisuus vs. epämusikaalisuus, hyvä vs. huono musiikki ja niin edelleen. Opettaja saattaa oman musiikkikasvatuksensa nimissä harjoittaa tällaista lokeroitua ja perfektionismia, jolloin ”lahjattomat” kokevat, ettei lupa musiikilliseen ilmaisuun koske heitä lainkaan. Omat mahdollisuudet saatetaan nähdä niin vähäisinä, ettei kannata edes yrittää. (Lehtonen 2004, 18.) Tämänkaltaisen ihmisten jaottelu on narsistiselle ihmiselle tyypillistä. Jos samassa oppilaitoksessa on useampia saman instrumentin opettajia, narsistinen opettaja saattaa haalia itselleen oppilaat, jotka on pika-analyysissään mieltänyt ”lahjakkaiksi”, ja antaa ”lahjattomat” muille opettajille. Opettaja näkee oppilaan soittotaidon oman ammatillisen pätevyytensä mittarina (Vartiainen 2013, 188). Toisaalta jos oppilas alkaa menestyä liian hyvin ja saada tunnustusta, opettaja tuntee syvää kateutta. Hän alkaa painaa tätä määrätietoisesti alas, sillä osaavampi ja luovempi ihminen on hänelle uhka. Katkeruudessaan hän saattaa jopa sabotoida taitavien oppilaittensa soitto-/laulutekniikkaa. Jokinen on kirjoittanut tämänkaltaisesta ilmiöstä työpaikkakiusaamisen kontekstissa. (ks. Jokinen 2007, 42.)

Opettajan vallankäytön keinoihin voivat kuulua myös esimerkiksi haukkuminen, simputus, julkinen nolaaminen, koulumenestyksestä vinoilu, uhkailu tai huomiotta jättäminen. Narsisti yrittää lieventää omaa sisäistä tuskaansa halveksimalla kadehtimaansa henkilöä. Sadistisia piirteitä omaavat narsistit saavat nujertamisesta vahvuuden tunteita. (Holmberg-Kalenius 2008, 23.) Musiikkikasvatuksen piirissä narsismi saattaa ilmetä myös siten, että opettaja hyväksyy vain oman soittotyylinsä tai tulkintatapansa, eivätkä oppilaan oma tyyli tai tulkinta tule kyseeseen. Toisenlainen ajattelu koetaan uhkana ja niskoitteluna, opettajan arvovallan kyseenalaistamisena. Asetelma saattaa kääntyä nurinkurisesti: opettajalla on opetettavanaan hankala oppilas.

3.2.3 Hiljainen kiusaaminen

Sanallista väkivaltaa tehokkaampaa on kuitenkin sanattomien keinojen käyttö. Narsistisen henkilön toimintatapoja tutkittaessa haluan nostaa niinkutsutun hiljaisen kiusaamisen (myös piilo- tai henkinen kiusaaminen) ylitse muiden. Se on epäsuoraa, salakavalaa, helposti naamioitavissa aivan viattomaksi toiminnaksi – kiusaamisen muodoista ehkä vaikein havaita, ja näin ollen siihen on vaikein puuttua. Hiljainen kiusaaminen voi perustua ainoastaan äänenpainoon tai kehonkieleen, kuten

olankohautuksiin, kasvojen ilmeisiin, katseisiin ja muihin erilaisiin eleisiin. (Jokinen 2007, 44, 97; Holmberg-Kalenius 2008, 23.)

Uhri ei välttämättä heti edes tunnista tilannetta kiusaamiseksi, ja jos tunnistaakin, hän saattaa uskoa aiheuttaneensa sen itse. Hiljaiseen väkivaltaan kuuluu usein myös se, että yllättäen annetaankin niin sanotusti toivoa paremmasta, ja kiusattu saattaa ajatella että aiemmin koettu oli vain jotain ohimennyttä alkukankeutta. Seuraava kohtaaminen saattaa silti olla aivan entisenlaista, uhri ikään kuin pudotetaan jalustalta jonne hänet juuri nostettiin. Näin uhria pidetään jatkuvassa jännityksessä ja pelossa, koska hän ei oikein tiedä, mitä uskoa. (Holmberg-Kalenius 2008, 23-29.) Tämä on juuri sellaista taitavaa vallankäyttöä, joka menee yksi yhteen narsistin käyttämien keinojen kanssa. Jokisen (2007, 73) mukaan eräs kiusattu kuvasi niitä toivoa herättäviä hetkiä ”positiivisiksi tunnekoukuiksi”, joiden avulla uhri pysyy kiusaajan otteessa. Narsisti osaa kuitenkin valita aina sellaisen tarpeen, jonka täyttäminen tuottaa enemmän mielihyvää hänelle itselleen. Ennen pitkää uhri on osapuolista se joka vaikuttaa kummalliselta, koska hänen on vaikea pukea kokemaansa sanoiksi. Uhri reagoi sellaiseen mikä ei juuri näy ulkopuolelle, ja kiusaajakin usein vetoaa kiusatun vainoharhaisuuteen. (Holmberg-Kalenius 2008, 23-29.)

Erityisesti narsistiselle opettajalle on helppoa naamioida oppilaan persoonaan kohdistettu kommentointi ”rakentavaksi kritiikiksi”, jonka tarkoitus on kehittää oppilasta tai saada häntä edistymään paremmin opinnoissaan. Opettaja saattaa väittää että oppilas on vain ymmärtänyt hänen asiallisesti esitetyt kommenttinsa väärin, sekä antaa ymmärtää että oppilaan käytös ei ole normaalia. Vastuu tilanteesta siirretään oppilaan harteille. Mahdolliset sivustakatsojat eivät uskalla tehdä vastoin kiusaajan tahtoa tai kertoa esimiehelle, sillä jos kantelija paljastuu, hänelle voi aiheutua vaikeuksia. Sivustakatsojankaan rooli ei ole helppo, kun joutuu seuraamaan kiusaamista pystymättä vaikuttamaan siihen. Näin siis hiljainen kiusaaminen voi aiheuttaa syyllisyyttä ja pelon tunteita sellaisellekin, joka ei suoraan ole siinä mukana. (Holmberg-Kalenius 2008, 26, 149.)

Viedäkseen asiaansa eteenpäin kiusatun on oltava varma omasta turvallisuudestaan. ”Kantelemisesta” seuraa aina rangaistus mikäli kiusaaja saa sen tietoonsa. On myös hyvin tarkkaa kenelle siitä kertoo – kaltainkohtelu pahenee entisestään jos kertoo väärälle ihmiselle, esimerkiksi sellaiselle joka sattuu kuulumaan kiusaajan ”hoviin”. On siis ymmärrettävää ja joskus kiusatun kannalta jopa viisain ratkaisu olla kertomatta. (Holmberg-Kalenius 2008, 132.) Mainittakoon, että Holmberg-Kalenius ei käsittele kirjassaan narsismia vaan koulukiusaamista, mutta on huomionarvoista että myös hän mainitsee *hovin*,

kiusaajan ympärillä ja hänen puolellaan olevan joukon ihmisiä, jotka ovat mukana hänen tekemisissään tai ainakin ovat niinkutsuttuja mahdollistajia.

3.2.4 Narsismin vaikutukset oppilaaseen

Jotta ihminen kokisi turvallisuutta, täytyy hänen ympärillään olla logiikka. Kun asioilla ja tapahtumilla on ennalta arvattavat syyt ja seuraukset, mieli ja keho pysyvät levollisina. Oppiminen ja uusien asioiden kokeileminen on turvallista kun voidaan luottaa siihen, että hyvällä suorituksella on positiiviset seuraukset ja epäonnistuneen suorituksen kanssa pystytään elämään. Jos taas ihminen elää jatkuvassa epävarmuudessa, jossa asioiden syyt ja seuraukset ovat arvaamattomia ja mielivaltaisia, hän tulee väistämättä reagoimaan psyykkisesti jollain tavalla. Erityisesti lapset tarvitsevat ympärillään johdonmukaisuutta. (Aavasto ym. 2012, 41-42.) Luonnollisesti myös soittamisen motivaatio laskee, mikäli opetustilanne ja/tai opettajasuhde ei ole toimiva. Tämä on nähtävissä musiikin harrastamisen/opiskelun keskeyttämistilastoissa.

Varsinkin jos oppilas on luonteeltaan kiltti ja miellyttämisenhaluinen, oli kyseessä sitten lapsi, nuori tai aikuinen, hän oppii hyvin nopeasti mukautumaan opettajansa käytökseen. Hyväksyntä pyritään ansaitsemaan kiltteydellä ja vaivattomuudella, ja hyvillä suorituksilla toinen henkilö yritetään pitää hyväntuulisena (Aavasto ym. 2012, 78). Oppilas pyrkii vuorovaikutuksessa jonkinlaiseen logiikkaan, mitä ei kuitenkaan narsistisen opettajan kanssa voi saavuttaa.

Joissakin tapauksissa oppilas saattaa alkaa musiikintekemistavaltaan, ja jopa puhe-, pukeutumis- tai ajattelutavoiltaan, muistuttaa opettajaansa. Tässä voi toki olla kyse positiivisesti vaikuttavien, uusien vaikutteiden omaksumisesta, mutta jos se ei oppimisprosessin kuluessa hellitä, kyse on riippuvuudesta. Tämä ei ole tavoiteltava päämäärä taiteelliseen luovuuteen kasvatettaessa, mutta narsistiselle opettajalle on aivan luonnollista, että hänen oppilaansa ovat hänen kopioitaan. Hän edustaa itselleen ideaalia; siksi jokaisen kannattaa tulla hänen kaltaisekseen. Kaikenlainen oppilaiden osoittama epäily tai pyrkimys toisenlaiseksi horjuttaisivat kuvaa täydellisyydestä. Oppilas merkitsee opettajalle hänen omaa kuvaansa, eikä oppilas häntä muissa suhteissa kiinnostakaan. (Kurkela 1993, 340.)

Kun opettaja – ja pahimmillaan koko instituutio - palvoo täydellisyyttä, instrumenttitunneilla ei ole tilaa keskeneräisyydelle tai puutteellisuudelle. Opiskelu muuttuu raskaaksi ja kestäättömäksi roolileikiksi ja teeskentelyksi, joka ei anna opiskelijan taiteilijapersoonalle tilaa kasvaa. (Lehtonen

2004, 77.) Epävarmuus sekä syiden ja seurauksien epäloogisuuden sietäminen vievät valtavasti voimia. Ihminen alkaa epäillä omaa arviointikykyään, eikä välttämättä pysty itse edes tiedostamaan tätä ”hälytysvalmiutta”. (Aavasto, ym. 2012, 41.)

Polon (2012b) artikkeli käsittelee narsistista esimiestä ja hänen alaistaan. Instrumenttiopetuksen kannalta tekstistä tulee hyvin puhutteleva, kun esimies-sana korvataan opettajalla ja alainen oppilaalla:

Oppilaan minuus särkyi, kun hänen oma kokemuksensa tapahtumista on jyrkästi ristiriidassa opettajan antaman palautteen kanssa. Kun oppilas ei voi saada rehellistä palautetta työskentelystään ja käyttäytymisestään, ihmiselle luontaisen taipumuksen samaistua seurauksena hän alkaa epäillä omia tuntemuksiaan. Äärimmillään ihminen ei enää tunne eikä tunnista itseään, koska hän ei saa itseään vahvistavaa palautetta. Todenmukaisen palautteen avulla hän voisi vahvistaa käsitystään oikeasta ja väärästä. Oma tahto on viety, ja ihminen joutuu sisäiseen kaaokseen. Kaikki ulkoapäin tuleva palaute antaa ymmärtää, että ”minä olen paha” ja ”minä olen aiheuttanut opettajalle kaiken sen kärsimyksen”. (mukaellen Polo 2012b, 15-16).

Epäonnistumiseen liittyvät kokemukset ja pelot voivat kaventaa ilmaisualuetta, vähentää spontaaneja reaktioita ja johtaa soittotapahtuman ennaltasuunnitteluun. (Hyry-Beihammer ym. 2013, 171). Jos opettajan osoittama hyväksyntä on ehdollista, hylätyksi tulemisen pelko syö oppilaan energian opetustilanteissa. Oppilas voi kokea riittämättömyyden, kelpaamattomuuden ja jopa häpeän tunteita, varsinkin jos opetukseen liittyvä arviointi kohdistuu myös oppilaan persoonaan. Hylätyksi tulemiseen liittyvän häpeäkokemuksen aiheuttamaa traumaa on vaikea tai jopa mahdoton korjata. (Vartiainen 2013, 186.)

Joskus uhri pyrkii todistamaan kohtaamansa henkisen väkivallan. Opettajan työn tulokset näkyvät usein vasta pitkän ajan kuluttua. (Mäki-Tikkala 2011, 29). Syy-seuraussuhteiden todistaminen voi näinollen olla vaikeaa, ellei mahdotonta. Kun kokemukset otetaan opettajan tai ylemmän tahon kanssa puheeksi, oppilaan voidaan antaa ymmärtää, että hän on kokenut väärin. Muiden ihmisten on vaikea oivaltaa sitä pahuuden kokemusta, jonka epäasiallista kohtelua kokenut kertoo saaneensa. Toiselle henkilölle ei välity tuo tunnekokemus häpeästä, uhasta, vainoamisesta tai täydellisestä tuhoamisesta. (Ahonen, 2010.)

Tietysti oppilaan tulee tietää, mitä häneltä edellytetään ja mitä hänen ei pidä tehdä. Esimerkiksi harjoittelun jatkuvaan laiminlyöntiin opettajan tulee puuttua. Palautteen tulisi kohdistua vain oppilaan tekoihin tai tekemättä jättämiinsä, ei hänen persoonaansa. Se että oppilas ei harjoittele, ei tarkoita välttämättä sitä, että oppilas on laiska. Jos opettaja langettaa tällaisia tulkintoihin perustuvia leimoja,

oppilaan voi olla vaikea päästä niistä eroon. Harjoittelun laiminlyönnistä oppilaan tulisikin kokea syyllisyyttä; syyllisyyden kokemus on häpeää lievempi, ja korjattavissa toimintatapoja muuttamalla, esimerkiksi harjoittelemalla säännöllisemmin. Voimakasta häpeäkokemusta taas ei oikaista yhtä helposti, sillä siinä kokee koko minuutensa riittämättömäksi ja kelpaamattomaksi. (Vartiainen 2013, 186-187.) Narsistinen opettaja saattaa juuri häpeän ja hylätyksi tulemisen uhkakuvilla painostaa oppilasta huipputuloksiin. Vuorovaikutus opetustilanteissa on kelpaamattomuuden pelon leimaamaa ja kehittymistavoitteet suorituskeskeisiä, ja tämä saattaa myöhemmin kostautua esimerkiksi soittamisen lopettamisena, musiikin vihaamisena tai ammatillisena tyytymättömyytenä. (Vartiainen 2013, 187-189).

Narsistisessa suhteessa turvallisuuden kokemukset – mikäli niitä on lainkaan - ovat useimmiten sidoksissa suoritustasoon. Suorituksen painopiste taas on opettajan miellyttämisessä, eikä omakohtaisissa, sinänsä palkitsevissa musiikillisissa elämyksissä. Instrumenttituntien vuorovaikutustilanteet saattavat muokata musiikkiharrastuksen päämotiivia: musiikin harrastaminen onkin yhtäkkiä vain sarja suorituksia, joiden perusteella oppilas arvottaa itsensä. Positiivisen palautteen puute ja varsinkin negatiivinen palaute tärkeältä henkilöltä, kuten opettajalta, saa aikaan tyhjyyden tunnetta, rauhattomuutta, pelkoa, vihaa, ahdistusta, häpeää ja syyllisyyttä – pahimmillaan jopa kuolemankauhua, paniikkia, epätoivoa ja lamaantumista. Jo pelkkä aavistus seuraavasta esityksestä voi herättää syvää ahdistusta ja muita epämiellyttäviä tunteita. (Kurkela 1993, 276-277, 330-331.) Esitystilanne saattaa olla oppilaan mielessä kuin viimeiselle tuomiolle astuminen, ja hänen suoriutumisensa perusteella opettaja päättää onko hän riittävän hyvä ihminen vai totaalinen epäonnistuja. Tämä määrittää oppilaan koko olevaisuutta.

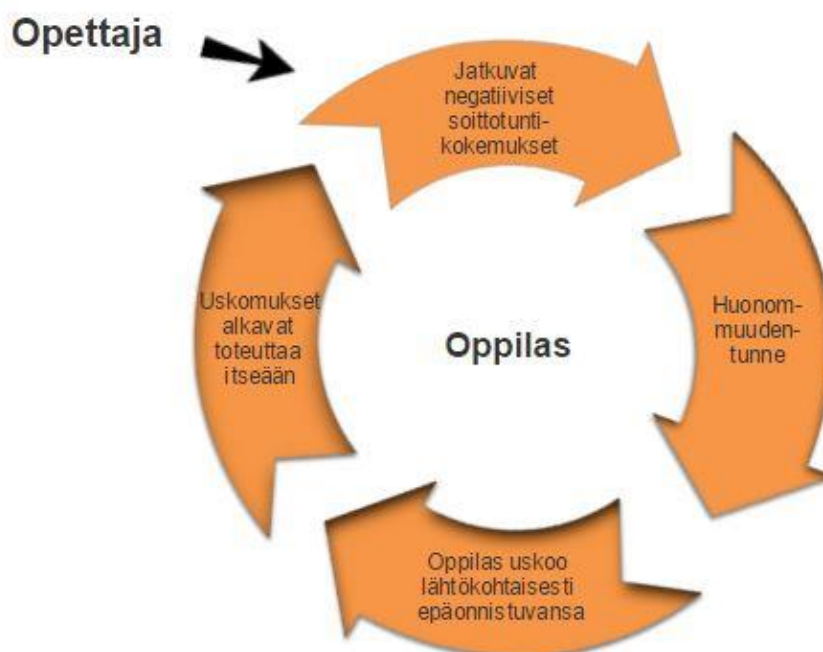
Jos ihminen kokee jatkuvasti riittämättömyyttä, hänen on vaikea päästä vastoinkäymisistä yli, ja tehdä ylipäättään ratkaisuja elämässään. Virheidenpelko on niin voimakas, ettei hän anna pienintäkään tilaisuutta epäonnistumiselle, nolatuksi tulemiselle, tai häpeälle. Taustalla väijyvät muistikuvat virheiden seurauksista. Riittämättömyyttä kokevat ihmiset saattavat sen vuoksi alisuoriutua monista elämän haasteista, ja jättää huomioimatta mahdollisuutensa. He eivät uskalla ota riskejä. (Aavasto ym. 2012, 51.)

Mielestäni musiikin yksityisopetuksessa korostuu narsistisen opettajan uhrin itsesyyllistäminen ja yksinjäminen. Saman opettajan oppilaat eivät ole ikinä yhtä aikaa tunneilla, eivätkä näin ollen välttämättä tunne toisiaan - eivät välttämättä edes tiedä toistensa olemassaolosta. Monet oppilaista saattavat kokea samanlaista henkistä väkivaltaa, mutta he eivät saa toisistaan tukea. Sen sijaan he

jäävät yksin ongelmiensa kanssa, ja alkavat etsiä itsestään syitä ongelmiin. Mukailen jälleen Polon (2011, 5) työpaikkakiusaamiseen liittyvää kuvausta alisuoriutumisen oravanpyörästä. Mielestäni tämäkin toteamus on myös opiskelumaailmaan varsin osuva:

Oppilas alkaa kokea syyllisyyttä heikkenevästä suoriutumisestaan instrumenttitunneilla, ja kuvittelee olevansa ainoa joka aiheuttaa opettajalle sellaista päänvaivaa. Hän alkaa epäillä soitto-/laulutaitojaan.

Näihin kahteen lauseeseen sisältyy mielestäni osuva tiivistys ajautumisesta noidankehään, jonka lopputulema on itsensä hukkaaminen. Uskon tapahtumaketjun (KUVIO 1) olevan samantyyppinen, olipa kyseessä sitten, työ-, koulu-, harrastus- tai vaikka parisuhdeympäristö.

KUVIO 1. Oppilaan musiikillisen minäkuvan hämärtyminen

3.3 Irti opettajan otteesta

Narsistinen suhde on sairas riippuvuussuhde. Samoin kuin parisuhteessa narsisti on riippuvainen toisesta osapuolesta, myös pedagogisessa suhteessa narsistinen opettaja on riippuvainen oppilaasta. Oppilas on opettajalle eräänlainen oman ihanneminän mahdollistaja, väylä päteä ja olla auktoriteetti, ja

mikäli oppilas on ”lahjakas”, hän on opettajan oma tuotos. Oli oppilas sitten niin sanotusti lahjakas tai lahjaton, hänen pyrkimyksensä pois opettajan ohjauksesta on henkilökohtainen loukkaus opettajalle - vaikka tätä perusteltaisiin niin asiallisesti kuin suinkin. Opettajalta ollaan viemässä jotain hänelle kuuluvaa, mitä hän ei ohita olankohautuksin.

Suurin ja tärkein asia kiusatulle on totuuden myöntäminen. Kiusaamista on tapahtunut eli siihen suhtaudutaan tosiasiana, olemassa olevana realiteettina joka on väärin, ja johon yritetään löytää ratkaisu. (Holmberg-Kalenius 2008, 50). Kun kiusattu ymmärtää, että häntä on kohdeltu väärin ja ettei hän ansaitse tulla kohdelluksi niin, hän astuu pois uhrin roolista. Se herättää uskoa huomiseen, mutta myös kielteisiä tunteita. Kaltoin kohtelun nostattamat tunteet on työstettävä, mikä taas johtaa uudenlaiseen vastuuseen omasta itsestä: minä itse päätän miten minua saa kohdella. Ajatukset eivät välttämättä muuta tapahtunutta, mutta antavat voimia jatkaa eteenpäin. (Holmberg-Kalenius 2008, 67.)

Kiusatun kokemukset ovat niin kipeitä, että hänellä on täysi oikeus olla antamatta kiusaajalleen anteeksi. Anteeksiantaminen on oikeus, ei velvollisuus. Anteeksiantaminen kiusaamiskokemuksen jälkeen ei ole helppoa, mutta se edistää toipumista, ja auttaa pois uhrin roolista. Se edellyttää trauman läpikäymistä ja surutyötä niin syvällisellä tasolla, ettei vihalla ja muilla negatiivisilla tunteilla ole enää valtaa omaan ajatteluun tai tunne-elämään. Vääryyttä kokenut tuntee oikeutetusti katkeruutta, ja se on usein välttämätön vaihe toipumisessa, mutta siihen ei saa juuttua. Tunteiden kohtaaminen ja käsitteleminen mahdollisimman avoimesti on avainasemassa katkeruuden välttämiseksi. Anteeksiantaminen ei tarkoita sitä, että hyväksyy kaltoinkohtelun, vaan se mahdollistaa asioiden näkemisen selvemmin ja vapautumisen ikävien tapahtumien otteesta. Kiusaaja ja vanhat tapahtumat katoavat menneisyyteen, eikä niillä ole enää valtaa nykyhetkeen. Anteeksiantamiseen kannattaa pyrkiä siis oman itsensä, ei kiusaajan takia. Kiusaamisen jättämä arpi ei välttämättä katoa koskaan kokonaan, mutta anteeksianto voi helpottaa elämistä sen kanssa. (Holmberg-Kalenius 2008, 87-93.) Narsismin ollessa kyseessä trauman läpikäyminen ja surutyö edellyttää myös sitä, ettei uhri ole enää narsistin vaikutuksen alaisuudessa.

Ihmisen mieli on useimmiten täyttynyt itsesyytöksistä hänen oltuaan tekemisissä narsistin kanssa. Jos nämä vastapuolen piirteet vain tunnistetaan, uhri pystyy hankkimaan ilmiöstä tietoa - itsensä vuoksi. Kun hän alkaa vähitellen ymmärtää narsistin patologiaa sekä syitä kiusaajansa käyttäytymiselle – tai ainakin ettei hän ole siihen syyllinen – toipuminen voi alkaa. (Jokinen 2012, 11.) Miten sitten ongelman voisi tunnistaa jos ei ole vastaavanlaista aiemmin kohdannut tai välttämättä edes kuullut sellaisesta? Mielestäni puhuminen on avainsana. Puhuminen muiden ihmisten kanssa varsinkin siinä

vaiheessa, jos itse jo kyseenalaistaa omia ajatuksiaan ja tuntemuksiaan, tai hokee itselleen että ”minä vain kuvittelen”. Vertaistuki on mielestäni suurin sysäys eheytyksen tielle.

Helpoin tapa rauhoittaa tilanne on niinsanotusti poistua takavasemmalle. Jos tämä ei syystä tai toisesta ole mahdollista, vaan vaikean henkilön kanssa joutuu olemaan tekemisissä, hänen kanssaan kannattaa pitää omista rajoistaan kiinni normaalia tiukemmin. Koska surullinen totuus on se, että tällaiset ihmiset usein juonivat itsensä voittoon – olipa kyse sitten henkisestä taistosta tai jopa oikeudenkäynnistä - kannattaa punnita omia voimavarojaan hyvin tarkkaan. Jos vastassa on hyvin häikäilemätön, korkeassa asemassa oleva henkilö, sopii miettiä, taistellako vai lähteä pois. (Jokinen 2012, 11.)

4 MUSIIKKIPEDAGOGIOPISKELIJOIDEN KOKEMUKSIA

Tutkimukseni tarkoitus oli selvittää, miten yleisiä ovat kokemukset niin kutsutusti vaikeasta instrumenttiopettajasta. Kysely ei käsitellyt narsismia tai narsistista persoonallisuushäiriötä, sillä halusin välttää vastaajien ohjailua ja pitää tutkimukseni mahdollisimman objektiivisena. Moni ei myöskään välttämättä osaa sanallistaa narsismia käsitteenä, mutta kokemusten pohjalta tunnistavat ilmiön.

4.1 Laadullinen tapaustutkimus ja teemakysely

Laadin Webropol-ohjelmalla sähköisen kyselylomakkeen, joka oli suunnattu musiikkipedagogiopiskelijoille. Musiikin koulutusta annetaan tällä hetkellä yhdeksässä ammattikorkeakoulussa, ja kysely lähetettiin seitsemään oppilaitokseen. Ainoastaan yksi koulutusyksikkö kieltäytyi osallistumasta tutkimukseen. Kyselyn linkki oli auki huhti- ja toukokuun ajan 2016. Kysymykset liittyivät oppilaan kokemukseen opettajansa käyttäytymismalleista sekä siihen, mitä nämä ovat oppilaassa saaneet aikaan. Halusin myös selvittää, ovatko vastaajat kokeneet saaneensa vertaistukea muista samanlaisia kokemuksia omaavista opiskelijoista, tai millä muilla keinoilla he mahdollisesti ovat saaneet kokemuksistaan yllötteen. Lomakkeessa (LIITE 1) oli 12 kysymystä, ja ne ovat jaoteltavissa neljään osioon jotka nimesin alaotsikoihin seuraavasti:

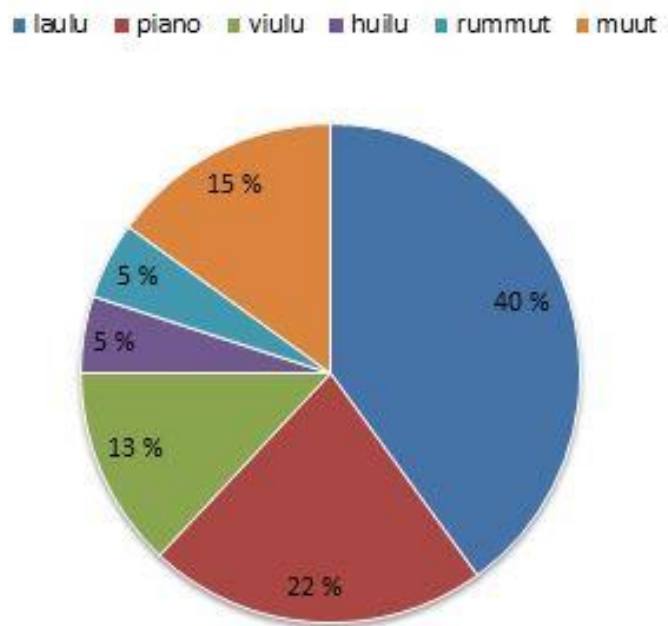
1. vastaajat
2. vastaajien kokemuksia opettajan käytöksestä
3. opettajan käytöksen vaikutuksia
4. miten jatkaa eteenpäin.

Vastauksia sain 60 kappaletta, mikä yllätti minut positiivisesti. Vastausprosenttia on mahdoton määrittellä, koska ennakkoon ei voinut olla tiedossa, keitä narsismi koskettaa ja keitä ei. Olen saamani aineiston laajuuteen tyytyväinen ja pidän sitä edustavana otoksena.

4.2 Vastaajat

Kysymykset 1-4 koskivat vastaajan taustatietoja: ikä, sukupuoli sekä musiikkitausta ja instrumentit. Kyselyyn vastanneista 80 prosenttia oli naisia ja 20 prosenttia miehiä. Kaikista vastaajista lähes puolet (46,7%) oli iältään 18-25-vuotiaita. 83,3 prosenttia kertoi aloittaneensa musiikkiharrastuksen alle kymmenenvuotiaana, mikä onkin hyvin tyyppillistä.

Valtaosa vastaajista (40 prosenttia) ilmoitti pääaineensa olevan tällä hetkellä laulu. Noin 22 prosenttia oli pääaineisia pianisteja, ja noin 13 prosenttia viulisteja. Muita vastaajien pääinstrumentteja olivat huilu (5%), rummut (5%), sähköbasso, urut, kantele, säkkipilli, baritonitorvi, kitara, sello, klarinetti ja trumpetti. Havainnollistan vastaajien instrumenttijakauma kuviolla 2. Suurin osa mainitsi myös yhden tai useampia sivuinstrumentteja sekä aikaisempia instrumenttejaan, ja 30 prosenttia ilmoitti omaavansa kokemusta useammasta kuin yhdestä musiikin suuntauksesta (klassinen, pop/jazz, kansanmusiikki).

KUVIO 2. Vastaajien instrumenttijakauma

4.3 Tutkimustulokset

Olen laittanut varsin paljon avoimia vastauksia näkyviin, jolloin kyselyyn vastanneiden oma ääni pääsee kuuluviin, ja lukija pystyy tekemään omat tulkintansa vastauksista. Tutkimuksen pohjautuessa yksilön henkilökohtaiseen kokemukseen halusin toteuttaa kyselyn narratiivisella otteella.

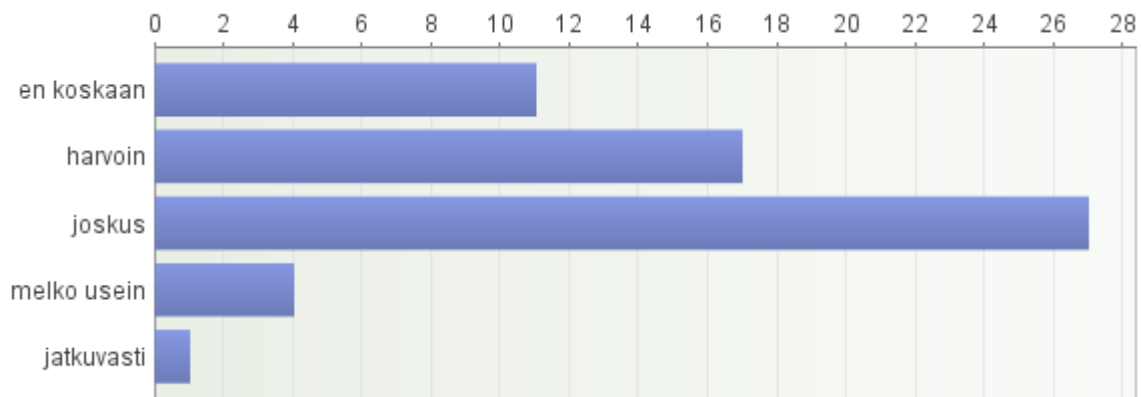
4.3.1 Kokemuksia opettajan käytöksestä

Aiempiin kokemuksiin liittyvät kysymykset koskivat vastaajan koko musiikkitaustaa, ei välttämättä tämänhetkistä tilannetta.

Kysymys 5: Oletko kokenut instrumenttiopettajasi osalta epäasiallista kohtelua?

Vastaajista lähes puolet kertoivat kokeneensa joskus epäasiallista kohtelua (TAULUKKO 2).

TAULUKKO 2. Epäasiallisen kohtelun kokeminen

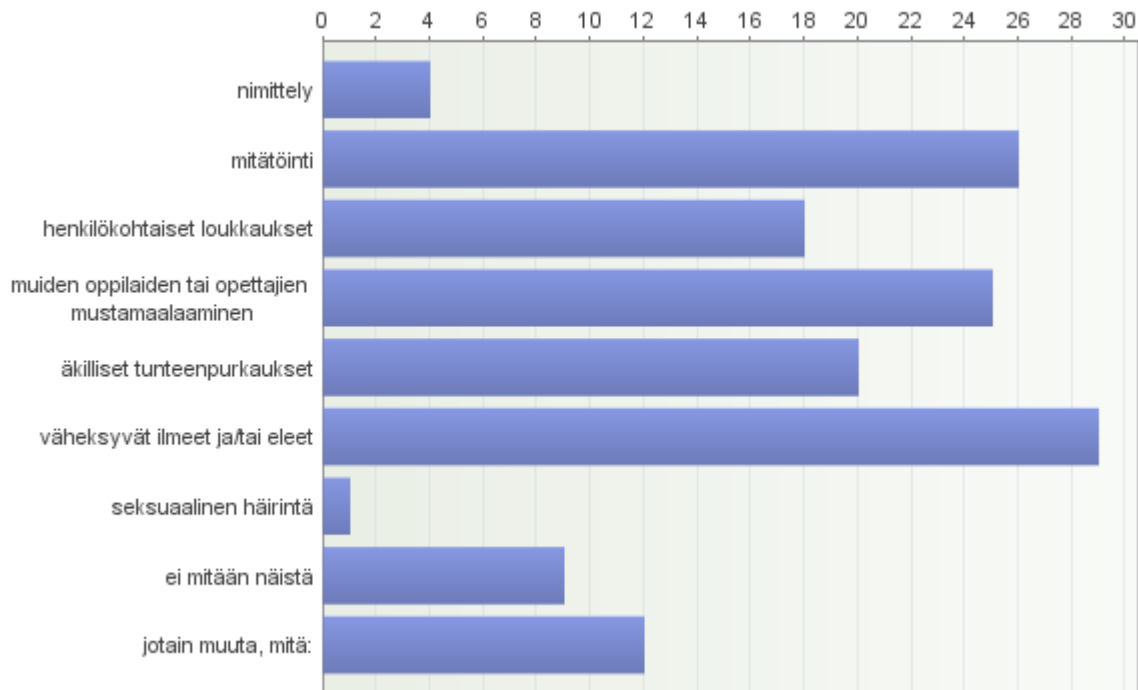

Tässä oli mielestäni huomionarvoista, että vastaajista myös he jotka valitsivat ”en koskaan”, jatkoivat silti kyselyn täyttämistä. Tästä voi tehdä johtopäätöksen, että on hyvin tulkinnanvaraista mikä on niinkutsuttua epäasiallista kohtelua. Kenties kaikki vastaajat eivät koe esimerkiksi opettajan musiikkiin liittyvää elitististä ajatusmaailmaa epäasiallisena, tai sitten he eivät anna opettajan asenteiden tai omien ongelmien häiritä itseään.

Kysymys 6: Onko epäasialliseen kohteluun kuulunut jotain seuraavista?

Väheksyvät ilmeet ja/tai eleet opettajan osalta oli varsin yleinen kokemus (TAULUKKO 3). Tämä liittyy vahvasti tietoperustassa käsiteltyyn *hiljaiseen kiusaamiseen*. Toiseksi eniten oli koettu mitätöintiä. Myös muiden oppilaiden tai opettajien mustamaalaaminen oli myös melko yleistä.

TAULUKKO 3. Epäasiallisen kohtelun muodot

Poimintoja avoimista vastauksista:

”Nolaaminen ja negatiivisen palautteen antaminen muiden soittajien (orkesteri) nähden ja kuullen.”

”Tutkintotilanteen häiritseminen ja tutkinnon hyväksymisen lykkääminen lautakunta-asemaa hyödyntäen.”

”Rivien välistä vihjailu tai mitätöinti. ei siis suoraan, mutta annetaan ymmärtää asioita rivien välistä.”

”Oppilaan kiinnostuksen kohteiden vähätteleminen/haukkuminen”

”Eleet jotka kertovat epäkiinnostuksesta oppilaan soittoa kohtaan”

”Ajattelemattomat kommentit ja ehdottomuus opetuksessa”

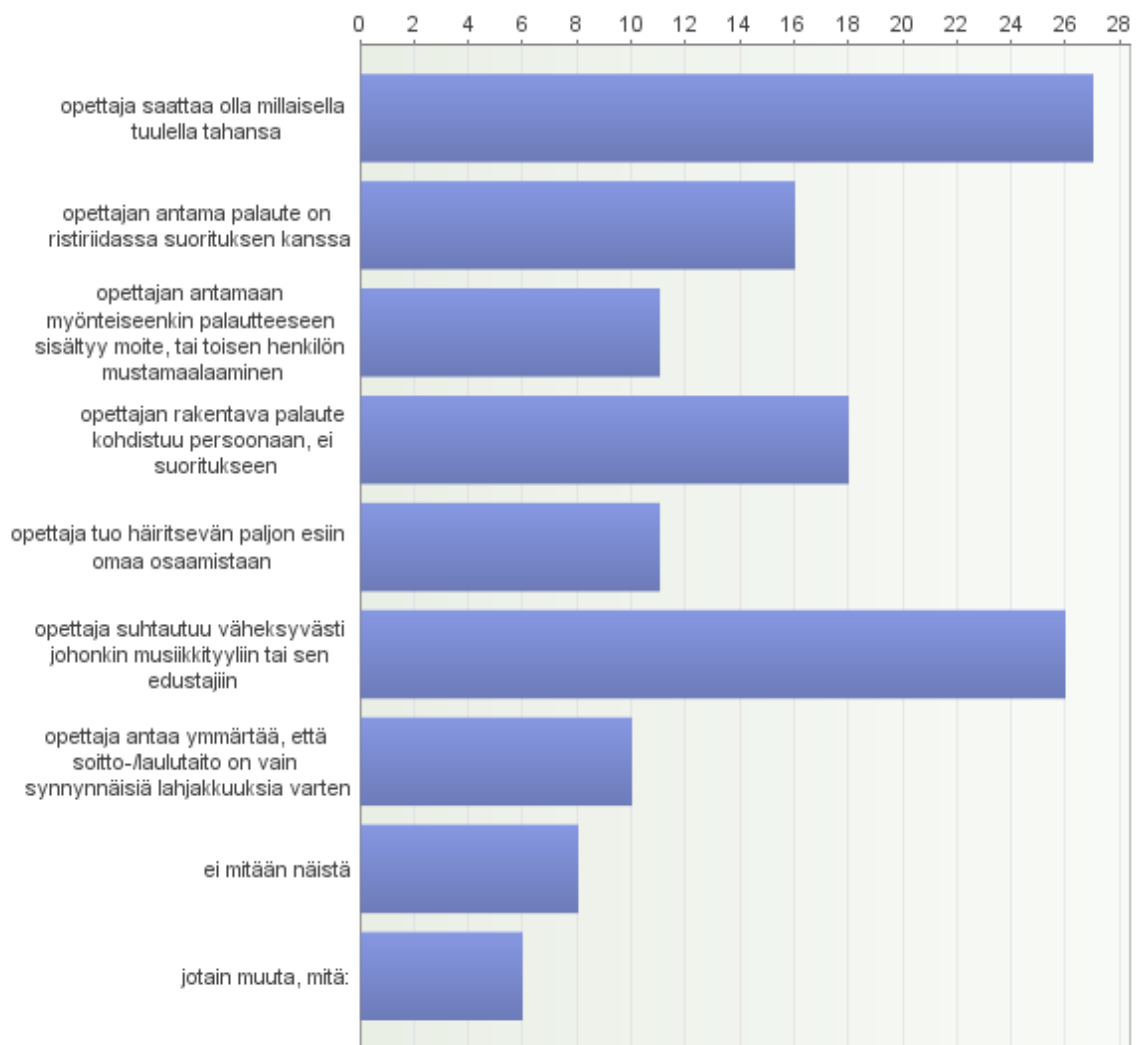
”Opettaja jätti kokonaan tulematta tunnille ilmoittamatta tai myöhästyi niin että piti puolen tunnin tunnista pidettiin vain 10-15 minuuttia.”

Tässä vaikuttaa olevan vallankäyttöä, välinpitämättömyyttä, impulsiivisuutta sekä häpeään saattamista.

Kysymys 7: Onko tuntien vuorovaikutukseen liittynyt jotakin seuraavista?

Lähes puolet vastaajista olivat kokeneet, että opettaja saattaa olla millaisella tuulella tahansa (TAULUKKO 4). Niinikään lähes puolet olivat kokeneet, että opettaja arvottaa musiikkityylejä tai sen edustajia.

TAULUKKO 4. Tuntien vuorovaikutuksen piirteitä

Avoimista vastauksista poimittua:

”Vähöksyi korvakuulolta soittamista, eikä pitänyt sitä taitona.”

” Jos soitin hyvin kaikki oli hyvin. Jos en niin tuloksena saattoi olla mököttämistä, huutamista tai muunlaista painostusta.”

”Hyvästä suorituksesta ei ole tullut kehuja”

”Opettaja ei ota vastaan rakentavaa palautetta toiminnastaan, vaan kääntää sen oppilaan syyksi”

”Pakottamista soittamaan hänen haluamallaan tavalla; kädennostot ja palauttaminen koskettimille ottamalla kiinni kädestäni”

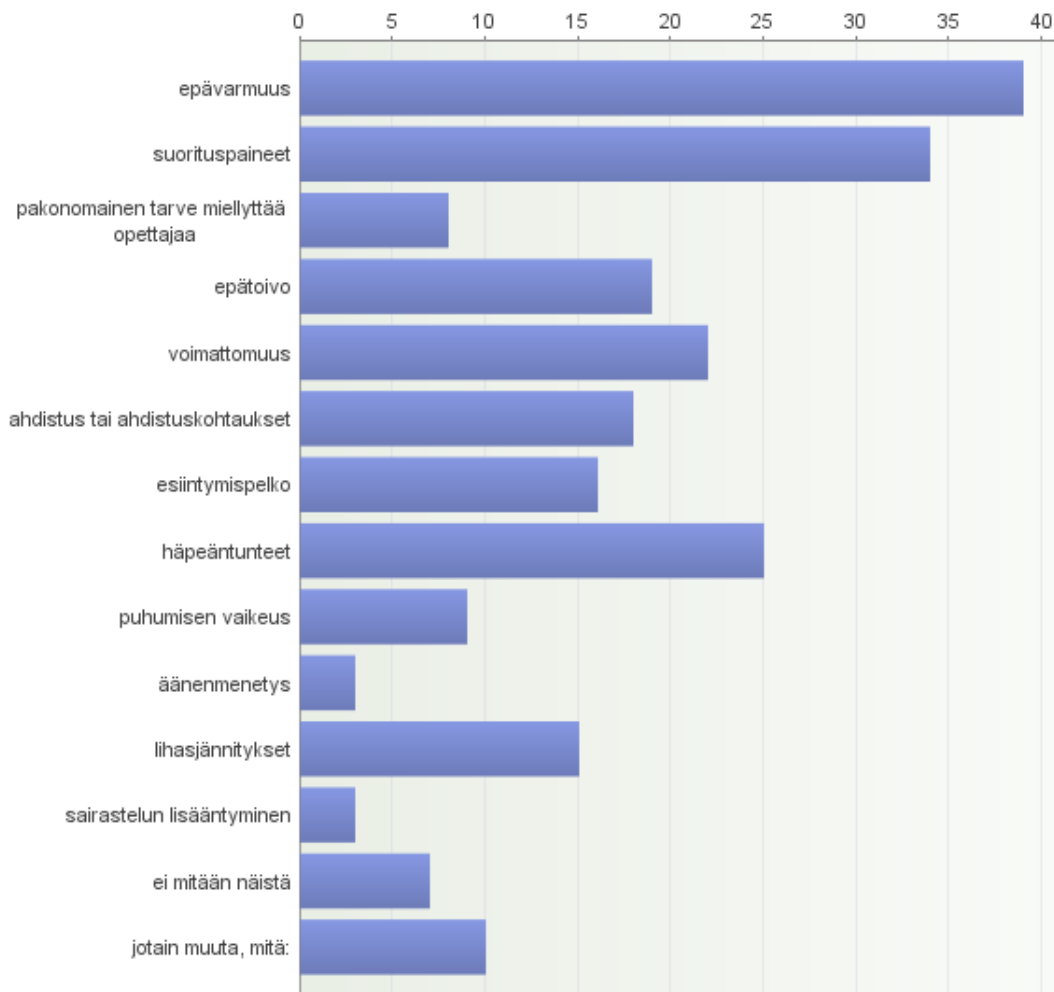
Tässä tulee mielestäni esiin muiden muassa Lehtosen (2004) toteamus siitä, että opettajan tulee tuntea itsensä, sekä tietää omat heikkoutensa ja vahvuutensa. Jos näin ei ole, rakentava palaute omasta toiminnasta käännetään palautteen antajan syyksi. Niinikään korvakuulolta soittamisen halveksuminen viittaa ehdottomuuteen, joka on muotoutunut alun perin opettajan omasta epävarmuudesta (ks. Kurkela 1993, 340). Korvakuulolta soittaminenhan on itse asiassa kaiken musiikillisen ilmaisun perusta. Jos opettaja osoittaa halveksuvansa tällaista toimintaa, onko hän kenties ajautunut omissa suuruuskuvitelmissaan niin kauas perusasioiden ääreltä, että ei itse muista niitä aikoja kun nuotit olivat vain mustia pisteitä ja viivoja? Voi olla myös niin, ettei opettaja itsekään ole aikanaan saanut tähän koulutusta, eikä näin ollen ole kykenevä ohjaamaan omia oppilaitaan korvakuulolta soittamiseen.

4.3.2 Opettajan käytöksen vaikutuksia

Kysymys 8: Onko opettajan epäasiallinen käytös aiheuttanut sinussa jotain seuraavista?

Epävarmuus ja suorituspainet olivat selvästi vastaajien eniten kokemia tuntemuksia (TAULUKKO 5). Osalla vastaajista oli myös fyysisiä oireita, kuten äänenmenetykset, lihasjännitykset tai sairastelun lisääntyminen.

TAULUKKO 5. Opettajan käytöksen seurauksia

Avoimista vastauksista poimittua:

”Suuttumus, lähdin ovet paukkuen tunnilta”

”Masennus, kuolemaan liittyvät ajatukset”

”Soittamisen innon lopahtaminen”

”Motivaation väheneminen”

”Kokemukset lähinnä lapsuudessa, jolloin motivaatio musiikinopisteluun laski, en halunnut harjoitella.”

”Pianonsoiton vaihtaminen urkujensoittoon lukion alussa jolloin pääsin myös opettajasta eroon; en uskaltanut muuten vaihtaa opettajaa”

Joskus toimimattoman vuorovaikutuksen lisäksi saattaa olla opiskelijan kokemus siitä, ettei opettaja hallitse opettamaansa asiaa:

”Äänihäiriöt, vääränlaisesta opetuksesta johtuva kurkunpään kurominen josta eroon pääseminen on vienyt vuosia”

Osa vastaajista on myös onnistunut kääntämään epämiellyttävät kokemukset positiivisiksi:

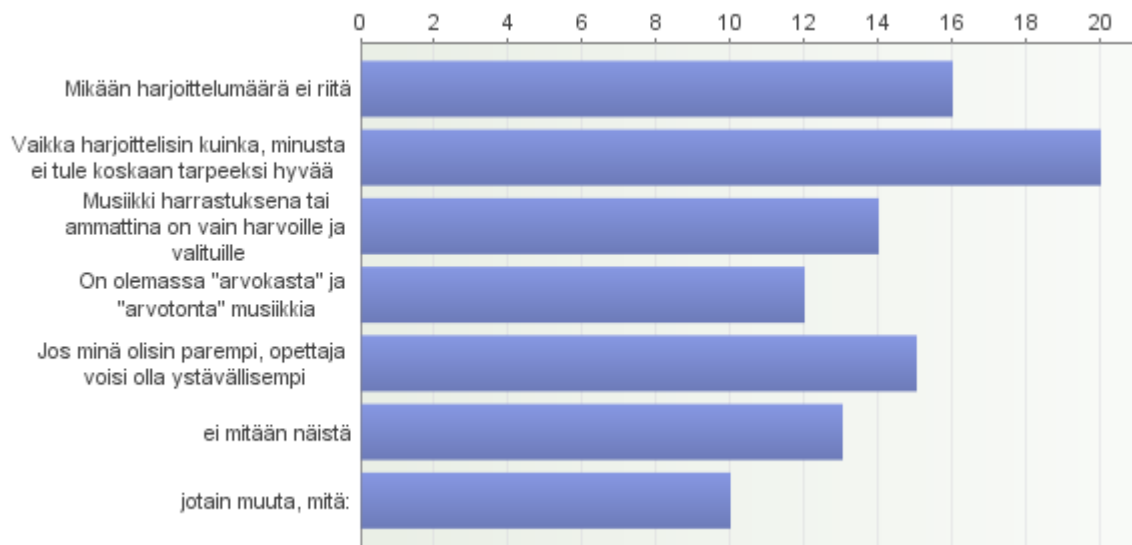
”Huumorilla näitä kokeuksia muistelen. Sanoivat kuitenkin lahjakkaaksi, mutta muut kiinnostukseni laskivat heidän motivaatiota.”

”Sisuuntuminen. Saavat vielä nähdä!

Kysymys 9: Onko opettajan käytös saanut sinussa aikaan seuraavanlaisia ajatuksia?

Tämä oli omasta mielestäni kyselyn tärkein kohta. Tässä näkyy opettajan suuri vaikutus siihen, miten miellyttävänä tai epämiellyttävänä tapahtumana oppilas pitää musiikin tekemistä, harjoittelua, soitto- tai laulutunnilla olemista tai ylipäätään miten hän kokee itsensä ja omat mahdollisuutensa; jopa muutenkin kuin musiikin suhteen.

TAULUKKO 6. Opettajan käytöksen herättämiä ajatuksia

Poimintoja avoimista vastauksista:

”Loukkaan opettajaa henkilökohtaisesti jos en ole harjoitellut”

”Lopetan soittamisen kun en ole tarpeeksi hyvä”

”Joskus tuntui, että piti olla kuuntelija ja olkapää, eikä soitto-oppilas”

”Nykyäänkin minun on vaikea ottaa vastaan palautetta kehitettävistä asioista, vaikka ne kerrottaisiin rakentavasti. Tavallaan palautteen saaminen on kokenut inflaation: se ei oikein enää palkitse eikä myöskään kannusta.”

”Että minusta on vain laulunopettajaksi, ei laulajaksi tai muusikoksi”

”Halun lopettaa koko musiikin harrastamisen/ammattiksi opiskelemisen. Aiheuttanut myös inhon tunteen kyseistä instrumenttia kohtaan. En tällä opettajalla ollessani halunnut edes nähdä koko soitinta. Motivaatio loppui täysin.”

”Huono laulunopettaja, jolla ei ollut audiokineesteettistä kykyä lainkaan, sai minut haluamaan luopua laulamisesta kokonaan kesken alan ammattiopintojen. Aina hänen pitämän laulutunnin päätteeksi ääni oli käheänä, kurkku kipeänä ja vitutuksen määrä huipussaan.”

”Luottamus opettajaan murenee ja alan epäilemään omien tunteideni todenperäisyyttä”

Kysymys 10: Ovatko kokemuksesi vaikuttaneet elämääsi muuten kuin musiikkiin liittyen?

Suurin osa vastauksista myös tässä oli hyvin negatiivissävyytteisiä:

”Yleinen ahdistus aina päivä tai kaksi ennen soittotuntia”

”Ahdistuneisuus tunnille ja koko kouluun menemiseen, paniikkihäiriö tunnilla.”

”Olin lopumassa koko hommasta, mutta onneksi vaihdoin opettajaa!”

”Se on lisännyt sisäänpäinkääntyneisyyttä hieman myös muissa elämäntilanteissa.”

”Kokemukset ovat lisänneet esiintymiskammoa, varsinkin ison porukan edessä.”

”Kyllä niitä negatiivisia kokemuksia jää miettimään jälkepäin pitkäksikin aikaa.”

”Eniten harmittaa se, että joka kerta on jäänyt itse sanattomaksi niissä tilanteissa. Huonosti mennyt soittotunti saattaa pahimmillaan pilata koko loppupäivän”

”Itsetuntoni romahti pari vuodeksi, kunnes korjaavia kokemuksia oli tullut tarpeeksi. Esiintymispelko alkaa pikku hiljaa helpottaa, tutkintopelko jäi.”

”Varovaisuutta uusissa ja virallisissa ihmissuhteissa, etenkin uusien instrumenttiopettajien kanssa. Myöskin epävarmuutta ja kelpaamattomuuden/riittämättömyyden tunnetta”

”Tarve suorittaa saattaa näkyä myös muilla elämän osa-alueilla esimerkiksi tarpeena onnistua joka asiassa.”

”Minulla on huono kuva tietyistä piireistä ja musiikkilaitoksista sekä niiden opettajista ja kyseenalaistan säännöllisesti instrumentti- ja uravalintaani.”

”Aiheuttanut uupumusta ja univaikeuksia, sekä pitkittynyttä stressiä ja masennusta.”

”Mahdollisesti muuhunkin elämään: menin naimisiin persoonallisuushäiriöisen miehen kanssa; liitto kesti 6 v. Vaikea pitää omia rajoja seurustelusuhteissa

(huonommuuden tunne, etten kelpaisi paremmille). Myöhemmin monta alkoholista osunut kohdalle. Mahdollisesti soitonopettaja on vaikuttanut itsetuntoon tällä tavalla ainakin jonkun verran.”

Eräässä vastauksessa tuli erityisen hyvin ilmi ymmärtämisen merkitys:

” Opettajan käytös aiheutti "masentuneisuutta" ja jouduin pohtimaan todella paljon mikä minussa on vikana kun en kelpaa ja onko minun asenteeni väärä myös tuntien välillä. Jouduin todella paljon painiskelemaan itsetunto-ongelmien kanssa, koska kritiikki tuntui koskevan vain käytöstäni ja persoonaani, ei laulamistani. Tuntui siltä että minun pitäisi muuttaa itseäni sellaiseksi mitä en ole, sellaiseksi mitä opettaja ihannoit. Myöhemmin olen tajunnut, että opettajalla itsellään oli varmasti jotain ongelmia itsensä ja itsetuntonsa kanssa, mikä peilautui siten valitettavasti myös opetukseen.”

Oli miellyttävää lukea myös ”sisuuntuneiden” vastauksia:

”Kyllä. Ovat opettaneet periksiantamattomuutta.”

”Toisaalta sellaista yleistä epävarmuutta (taustalla koulukiusaaminenkin), mutta toisaalta myös positiivisesti, sellainen sisuuntuminen, että ’minä en ainakaan toimi näin’.”

”Nykyään ajattelen että mikään epäonnistuminen tai nolaaminen ei enää voi tuntua niin pahalta kuin mitä joskus eräällä opettajalla. Olen nykyään melko rohkea esiintymistilanteessa, meni sitten syteen tai saveen niin ei siihen kuole.”

”Onnekseni olen kohdannut vain yhden mitätöivän musiikinopettajan koko musiikillisella taipaleellani. Olen saanut kokea, mitä hyvä musiikin opettaja voi olla, joten yhden huonon opettajan kommentit eivät saa minua lannistumaan. Häpeää tämä opettaja tuottaa kyllä ja antaa ymmärtää, ettei mikään harjoittelu riitä hänelle, mutta musiikillinen itsetuntoni on vankalla pohjalla, kiitos aikaisempien opettajien. Tämä huono opettaja ei siis opeta minua säännöllisesti, joten en koe, että hänen opetus murtaisi minut. Jos hän opettaisi säännöllisesti, en uskalla ajatellakaan mitä vahinkoa hän saisi aikaan.”

Vaikka tämä kysymys ei ollut pakollinen, sain vastaukset myös viideltä sellaiselta henkilöltä, joiden aiemmat epämiellyttävät kokemukset eivät olleet vaikuttaneet heidän elämäänsä muuten. Heiltä tuli erittäin mielenkiintoisia pointteja:

”Ei ole. Ammattiopiskelussa korkeampi vaatimustaso ja säännöllinen harjoittelu ovat mielestäni luonnollinen osa opettajan ja opiskelijan välistä vuorovaikutusta.”

”Ei oikeastaan. Joskus olen lähtenyt tunnilta pois itkien, mutta silloin on elämässä ollut muutakin. Ehkä joissain tilanteissa musiikillinen osaamattomuus on eskaloitunut päässä ajatukseksi epäonnistumisesta elämässä.”

”Ei ole vaikuttanut muuten. Ennemminkin toisin päin, eli muu elämä on vaikuttanut siihen, miten olen musiikin kautta tulleet kokemukset ottanut vastaan.”

”Minulla ei ole opettajan käytöksestä johtuvia negatiivisia kokemuksia instrumenttiopetuksesta. Olen kyllä pohtinut henkilökemioiden vaikutusta oppilaan motivaatioon ja uskon, että sillä on suuri merkitys yksityisopetuksessa (jota instrumenttiopetus pääosin on). Kun opettajalla ja oppilaalla synkkaa, tai opettaja kykenee inspiroimaan oppilasta, se voi motivoida oppilasta harrastuksessaan, vaikka opettajalla olisi vajaat pedagogian taidot.”

”Ei, ja muutenkin opettajan epäasiallinen käytös on ollut harvinaista ja lievää.”

4.3.3 Miten jatkaa eteenpäin

Kysymys 11: Millaiset asiat ovat auttaneet sinua kokemusten yli?

Vastauksissa toistui mielestäni muutama teema ylitse muiden. Puhumisen tärkeys tuli monessa vastauksessa ilmi.

Vertaistuki ja sosiaalinen verkosto:

”Se että on kuullut kyseisen opettajan muidenkin oppilaiden kärsineen samantyyppisistä asioista. ymmärtäminen, että kyse ei ole ollut siitä että minä vain yksinkertaisesti olen niin huono, vaan että opettajalla itsellään on joku ongelma.

Samankaltaisista kokemuksista kuuleminen/lukeminen, vertaistuki. Myös se jos joku ylempi taho on lopulta puuttunut tilanteeseen, on luonut toivoa ja helpotusta.”

”Puhuminen muille opiskelijoille, sekä muille kuin musiikin parissa opiskeleville. He ovat antaneet perspektiiviä, että on muutakin elämää kuin musiikki.”

” Oma lähipiiri/sosiaalinen turvaverkko. Tarvitsen lähelle luotettavia ihmisiä, joille purkaa painetta.”

”Muiden opettajien ja kanssaopiskelijoiden hyvä ja vilpitön palaute.”

”Ystävät.”

”Myöhemmät positiiviset kokemukset uusien opettajien tunneilla, keskustelut opiskelukavereiden ja muiden opettajien kanssa”

” Muiden soittajien ja oman perheen tuki.”

”Aika, puhuminen, ystävät, positiivinen palaute jota myös on saanut jokaiselta opettajalta.”

”Olen henk.koht. päässyt aika vähällä tässä asiassa, mutta tärkeässä roolissa on vertaistuki ja hyvä ryhmähenki muiden opiskelijoiden kanssa. ”

Toiset opettajat, opettajan vaihtuminen:

”Opettajan opetuksessa lopettaminen ja harjoitteleminen itse ja omalla ajalla.

”Opettajan vaihtaminen vähensi henkistä painetta soittamisessa.”

”Opettajan vaihto, koska en nähnyt muuta ratkaisua asiaan vaikka keskustelimme opettajan kanssa.”

”Vaihdoin opettajalta pois sellaiselle opettajalle, jonka tuntia olin käynyt seuraamassa ja joka vaikutti mukavalta, rohkaisevalta ja asialta. Motivaatio on palautunut ja itsevarmuuskin on kasvamassa pala palalta. Uusi opettaja löytää soitosta kehittämisen lisäksi aina jotain positiivista ja on hyvin kannustava. Myös vertaistuki ja entisen opettajan muiden oppilaiden vastaavanlaiset kokemukset auttoivat ymmärtämään, ettei vika välttämättä ole täysin minussa.”

”Opettajan vaihto, asian vieminen ylemmälle taholle”

”Toiset ihanat laulu- ja soitonopettajat, jotka ovat vahvistaneet kärsivällisesti uskoani itseeni.”

”Hyvä opettajasuhde nyt korkeakoulussa”

”Uusien opettajien kannustava asenne ja tunne siitä, että opettaja uskoo minuun. Myös tutustuminen muihin musiikinopiskelijoihin ja musiikin ammattilaisiin, ei muusikot mitään ihmeellisiä olekaan.”

”Kokemukset jotka ovat päinvastaisia huonoihin kokemuksiin verrattuna. Se että joku toinen opettaja on kannustanut.”

Kokemusten oma työstäminen:

”Tarvitsen erityisen paljon aika yksin rentoutua ja rauhoittua. Usein katselen elokuvia, tai kuuntelen rauhallista musiikkia ja värityn. Yritän myös pitää liikuntarutiinit mukana, mutta ne useimmiten ”jäävät” helpoiten pois aikataulun kiristytessä. ”

”Oma asioiden käsittely. Onneksi ylilyönneistä kyllä myös keskusteltiin opettajan toimesta lyhyesti. Kerran musiikkiopiston rehtori soitti ja pahoitteli erästä yksittäistä tilannetta opettajani kanssa, jonka oli kuullut muilta oppilailta (kuin minulta).”

”Se, että on oppinut tuntemaan opettajan ja hänen vaatimustason sekä käyttäytymisen. Sitten niitä ei ole ottanut niin tosissaan. ”

”Se, että on ymmärtänyt, että opettajakin on vain ihminen, jolla saattaa olla huono päivä, ja jonka ammattitaito petti siinä, että se heijastui oppilaaseen ja että käytös ei ehkä ollut minusta millään tavalla johtuvaa. ”

”Aika parantaa, itsellä muutenkin taipumusta ylianalysoimiseen ja ahdistua oman soittosuorituksen kannalta. Silti hommaa jaksaa pidemmän päälle.”

”Asioiden käsittely ja juttelu lähipiirin kanssa sekä keskustelu opettajan kanssa.”

”Tieto siitä, että kaikki on Jumalan kädessä, että hän ei anna minulle tapahtua mitään sellaista, mistä en voisi Jumalan ja ihmisten avulla selvitä. Minun arvoni on jossain ihan muualla kuin opettajissa. ”

”Opettaja ei arvostele persoonaani vaan soittotapaani. Se ajatus on auttanut jaksamaan. Myöskin ajatus että kunhan itse tekee parhaansa niin se pitäisi riittää :)”

”Hyvän oppilaan maineesta luopuminen ja tietynlainen luovuttaminen on auttanut.”

”Antaa kommenttien mennä toisesta korvasta sisään ja toisesta ulos. Ei saa jäädä miettimään liikoja ja täytyy osata olla kriittinen palautetta kohtaan.”

”Aikuisena olen pystynyt analysoimaan kokemuksia ja käsittelemään niitä. Lapsena selviytymiskeino oli lähinnä kapinointi ja välttely, en halunnut harjoitella tai käydä tunneilla. Lopulta hankala sivuaineopettaja vaihtui, mutta motivaatio soittamiseen ei oikein kunnolla palannut vaikka uusi opettaja oli todella mukava. Pääaineen kohdalla ikävät kokemukset olivat satunnaisia, ja pystyin niistä puhumaan esimerkiksi muiden oppilaiden kanssa, mikä auttoi asiaan.”

”Ajatus siitä, että jos oma opettaja on noin paska, en koskaan itse opettana syyllistyisi samanlaiseen käytökseen oppilasta kohtaan.”

Musiikki:

”Mieleeni muistuu aikaisemmin tehdyt sävellykseni, joihin olen erityisen tyytyväinen. Muistelen vuosien takaista haparoivaa laulua ja soittoaani ja huomaan, että olen kulkenut pitkän ja hyvän matkan eteenpäin. Vaikka nyt tuntuisi, etten osaa yhtään mitään ja harjoittelu ei korreloi tuloksen kanssa, lohdutaudun sillä, että kehitykseen kuuluu myös paikallaan junaus ja takapakki. Omaan onneksi terveen itsetunnon, joka suodattaa epäasiallisuudet ja ottaa sisään rakentavat kommentit. Äärimmäisen v*tutukseen kuuntelen metallimusiikkia ja se auttaa tasaamaan sykettä ja ajattelemaan selkeämmin.”

”Oman identiteetin rakentaminen sekä se, että joitakin kappaleita on koittanut tehdä valmiiksi kokonaan ilman opettajaa. Miettinyt alusta loppuun, kuinka haluan tehdä tämän ennen kuin kukaan alkaa neuvomaan. ”

”Ajatus siitä, että opettajan mielipide on vain yhden ihmisen mielipide.”

”Hyppääminen genrestä ja soittimesta toiseen, kun ymmärtää, että on ihan ok olla vähän hyvä vähän kaikessa. Ei tarvitse olla välttämättä virtuoosi yhdessä soittimessa. Tämä osaaminen tosin vaikuttaa opiskeluihin. ”

”Harjoittelu.”

”Intohimo soittamiseen ja musiikin tutkimiseen sekä ystävät ja yhtyetoverit”

”Oma voimakas halu päästä opettamaan ja musisoimaan.”

” Mukavat soittokokemukset”

Näyttämisenhalu:

”Ne hetket, jolloin olen esim. esiintymisissä kyennyt näyttämään, että opettaja on aliarvioinut osaamistani”

”Onnistumiset esim. tutkinnoissa opettajan huonoista ennusteista huolimatta.”

”Kun olen treenanut tarpeeksi paljon ja saanut hyviä arvosanoja tutkinnoista, opettajan suhtautuminen minuun on muuttunut positiivisempaan suuntaan”

Ammattiapu:

”Psykologikäynnit ovat auttaneet masennukseen”

”Olen hakenut apua esiintymisjännitykseeni.”

”Terapia”

”Lääkkeet, terapia”

”Omanarvon löytäminen terapiassa”

Muut selviytymiskeinot:

”Puhuminen opettajan kanssa”

”Eipä oikeastaan mikään, on vain pitänyt sopeutua opettajiin ja purra huulta”

Kysymys 12: Halutessasi voit vielä vapaasti kertoa kokemuksistasi.

”Omalla kohdallani ko. opettajat olivat pääaineen, klassisen pianon opettajia, jotka halusivat kerätä sulkia hattuunsa ja muokata oppilaistaan Pianisteja. En sopinut tähän muottiin.”

”Laulun puolella on hyvin yleistä mustamaalata muita. Opettaja voi mielestäni aivan hyvin verrata omaa opetustaan esimerkiksi johonkin toiseen koulukuntaan tai miksei toiseen opettajaankin, mutta nimiä ei tarvita, eikä varsinkaan niin sanottuja sarvia ja hampaita. On suuri ero siinä, kertooko opettaja eroista tai virheellisistä käsityksistä auttaakseen oppilasta vai pönkittääkseen itseään.”

” Olin vuoden vanhan venäläisen pianopedagogin opissa ja suhteeni musiikkiin kuihtui sen vuoden aikana täysin- aloin vihata soittamista ja itseäni soittajana. Mutta, paradoksaalisesti prosessoin vielä vuodenkin päästä opetussuhteen päätyttyä hänen jakamaansa arvokasta tietoa. Tämä vuosi hänen kanssaan toimii yhä innoituksen lähteenäni ja on luonut perustavaa laatua olevan lähtökohdan musiikin tekemiseeni. Näin jälkikäteen en voi muuta kuin sanoa, että kyseinen eletty vaikea vuosi oli opettavaisin koko pianistinurani aikana. Eli lyhyesti: joskus oppiminen tapahtuu kärsimyksen kautta eikä hyvä pedagogi aina ole se kiva pedagogi.”

”Opettaja oli ailahteleva ja ilkeä. Vuodessa sain kaksi kehua häneltä, jotka olivat luokkaa "Soitit paremmin kuin syksyllä, jolloin soittosi ei kuulostanut miltään". Myös jokaviikkoinen huomauttelu käsieni koosta oli epämiellyttävää. Opettaja ei kysynyt, saako minuun koskea, ja saattoi painaa sormiani koskettimiin niin lujaa että sattui. Myös minun täytyi lähes joka tunnilla koskea häneen ja tunnustella käsiään. Soitimme vuoden aikana kahta kappaletta, joista hän kielsi soittamasta toista koska olin "täysin kykenemätön" soittamaan sitä. Viimeinen niitti oli, kun uuden kappaleen soitettuani hänelle hän tokaisi minulla olevan asennevamma. Tunneilla en yleensä soittanut 5-10 tahtia enempää kun hän keskeytti soittoni ja lopputunnin hän muovaili käsiäni ja käski kokeilla hänen lihaksien voimaa.”

”Vastasin kysymyksiin ajatellen niitä opettajia, jotka ovat olleet vakituisia opettajiani. Jos olisin vastannut mm. mestarikurssien ja musiikkileirien perusteella, olisivat vastaukset olleet karumpia. Siellä olen kokenut enemmän huonoa käytöstä opettajilta, esim. sellaista että opettaja keskittyy kehuskelemaan omilla taidoillaan ja purkaa tunnilla väsymystään vihaisesti (esim. koska on valvonut liian myöhään oltuaan juopottelemassa opettajakollegoiden kanssa.) Sellaiset kokemukset ovat lannistaneet.”

”Minulla oli pitkään opettajia, jotka tuntuivat opettavan ikäänkuin aiheen vierestä. Kun halusin saada selkoa johonkin laulamiseen/soittamiseen kuuluvaan asiaan, opettajat joskus turhautuivat, pitivät sitä auktoriteettinsa kyseenalaistamisena. Siitä

tuli tunne, että on persoonana jotenkin 'vääränlainen' kun ei osaa sanoittaa tarpeeksi hyvin/kysyä täsmällisesti jotain mitä haluaisi oppia”

Osa vastaajista kertoi, että negatiiviset tunteet ovat kyllä olleet jossain määrin läsnä, mutta ne eivät ole olleet hallitsevia:

”Onhan noita kaikenlaisia ongelmia ollut, kysymyksenasettelut tuntuivat vaan liian negatiivisilta omiin kokemuksiin. Uskon, että itsellenikin on ollut vastaavanlaisia ajatuksia, mutta ne eivät ole koskaan hallinneet elämäni niin, että muistaisin tapauksia tarkemmin.”

”Negatiiviset kokemukset soittotunneilta liittyvät lähinnä siihen, että opettajalta saatu palaute ei ole ollut kannustava ja kehuva, se on ollut lähes aina negatiivinen. En ole kuitenkaan kokenut loukkauksia tai vähättelyä opiskeluun liittyen.”

Muutamasta vastauksesta huokuu kaikki se hyvä, mihin opettaja ammattinsa nimissä pystyy:

” Korkeakoulussa sain hyvän opettajan, jonka tunnille ei ahdistu mennä soittamaan, vaikkeen osaisikaan mielestäni niin hyvin. Jokaisen tunnin jälkeen olen energinen ja intoa täynnä soittamiseen.

” Hyviä kokemuksia vain ollut, opettajat ovat olleet ajoittain vaativia mutta asiallisia ja mukavia.”

4.3.4 Yhteenvetoa vastauksista

Harkitsin kyselyn vastausten upottamista tietoperustan joukkoon, mutta päätin luopua ajatuksesta siitä syystä, että tietoperusta käsittelee narsismia mutta kysely taas ei. En halunnut johdatella vastaajia, enkä liioin säikäyttää tai suututtaa heti kättelyssä. Kyselyn sisällön suunnittelussa oli merkittävää myöskin muistaa se tosiasia, että henkilö joka ei ole psykologian alan ammattilainen ei voi tehdä toisesta henkilöstä diagnoosia. Koin parhaaksi selvittää vain, miten yleisiä ovat nämä piirteet jotka äärimmillään sopisivat narsistisen häiriön tuntomerkkeihin.

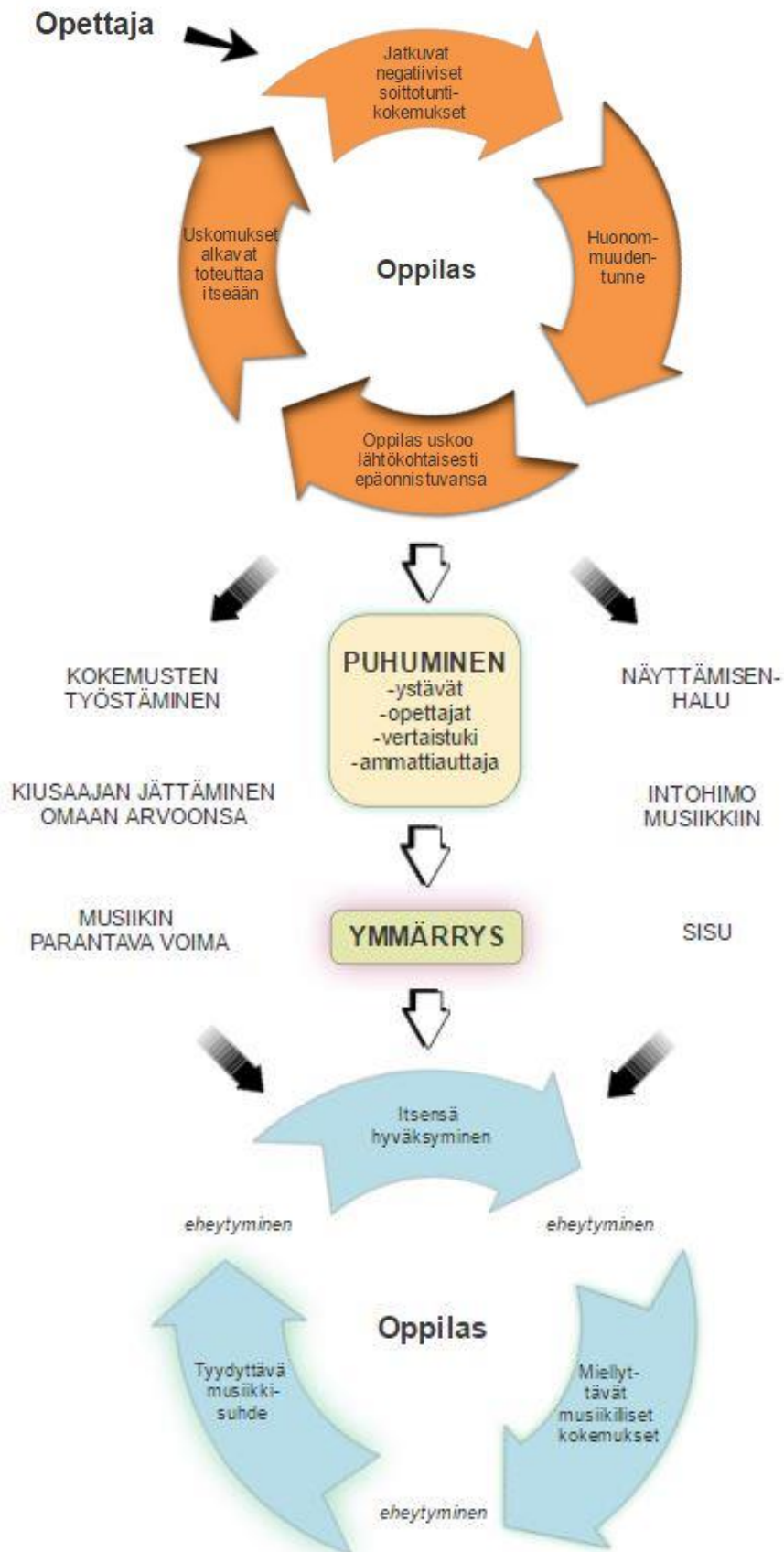
Vaikka kyselystä ei voi millään muotoa päätellä, mieltävätkö vastaajat olevansa narsistin uhreja vai eivät, minusta on traagista että niin moni ruksitti listassa olevia vaihtoehtoja huonoista

opettajakokemuksista. Narsisti tai ei, mitään niin kallisarvoista ei pitäisi hukata kuin luova energia (ks. Huhtala 2016).

Kyselyn vastauksia olisi helppo lukea hyvin mustavalkoisesti ja tehdä dramaattisia tulkintoja, mutta täytyy muistaa, että jokainen yksilö reagoi kokemuksiinsa asioihin aivan eri tavalla. Se mikä ei hetkauta toista suuntaan eikä toiseen, voi toiselle merkitä alanvaihtoa. Lähinnä vastauksista voi tehdä päätelmiä sen suhteen, millaisiin asioihin opiskelijat kiinnittävät huomiota opetustilanteen vuorovaikutuksessa. Jotta tulkintoja tilanteista olisi voinut viedä pidemmälle, olisi pitänyt tietää opettaja-oppilassuhteen kesto – samoin se, onko huonoon tilanteeseen yritetty saada muutosta aikaan ja jos on, miten. Samalla olisi ollut aiheellista selvittää, onko oppilaalla tai hänen vanhemmillaan tietoa siitä, miten he voisivat asioihin vaikuttaa.

Kyselyn negatiivisesta sävystä huolimatta vastauksista jäi itselleni positiivinen vire. Oli voimaannuttavaa lukea avoimia vastauksia kysymykseen 11. Vastauksista huokui sitkeyttä ja periksiantamattomuutta, sekä hyväksyntää ja itsearvostusta. Tämän kysymyksen vastauksista muodostui eräänlainen selviytymiskeinojen kokoelma, joka omasta mielestäni on tutkimuksen kallisarvoisin tulos.

Vastauksissa korostui puhumisen ja ymmärtämisen merkitys. Itsensä kadottamisen noidankehästä vaikuttaa olevan siis ulospääsykeinonsa, mitä havainnollistan kuviolla 3:

KUVIO 2. Oppilaan musiikillisen minäkuvan ehytyminen

5 POHDINTA

Omalle narsismilleni olen oppinut nauramaan. Joskus mielikuva muiden yläpuolella olevasta syvällisestä ajattelijasta herää, kun olen muiden huomion kohteena. Minä ihmiskunnan huipulla, muiden opastajana ja ihailtavana. Sitten muistutan itseäni siitä, kuinka paljosta saan olla kiitollinen muille: tyttöystävälle, perheelle, ystäville, terapeutille. (Salovuori 2013.)

Tämän työn puitteissa en tee johtopäätöksiä siitä, onko aikuisikään liittyen olemassa käsitettä terve narsismi. Jos on, yllä oleva toteamus on mielestäni hyvä esimerkki siitä miten se voisi ilmetä. Ihmisellä on omanarvontunto ja käsitys omista vahvuuksistaan, mutta myös kyky tiedostaa jos mennään niinsanotusti liian pitkälle. Hän kykenee itseironiaan ja tietää myös heikkoutensa, sekä kykenee hahmottamaan paikkansa yhteisössä – niin perheessä, ystäväpiirissä, parisuhteessa kuin työpaikallakin.

Kirjoitusprosessin aikana aihe pyrki paisumaan ulos uomistaan. Kiinnostuin suunnattomasti narsistisen pedagogin omasta musiikkisuhteesta. Lehtosen (2004, 95) mukaan psykoanalyysin piirissä musiikkia pidetään tunteiden kielenä, joka ilmaisee suoraan tunnekokemuksiamme. Aloin pohtia, voisiko narsistinen muusikko olla juuri musisoidessaan aidoimmillaan? Halusin tehdä siitä tähän työhön oman alalukunsa, mutta päätin myöhemmin rajata sen tutkimuksen ulkopuolelle. Ylipäättään oli vaikeaa sanallistaa kaikki oivallukseni sekä tehdä päätöksiä, mitkä asiat on aiheellista käsitellä tämän tutkimuksen puitteissa.

Tein musiikin pedagogisiin opintoihin kuuluvan Tutkiva opettajuus –opintojakson posterinäyttelyyn työn, joka käsitteli samaa aihetta kuin opinnäytetyönikin. Näyttelyn aikana ihmisten kanssa käydyissä mielenkiintoisissa keskusteluissa tuli esiin toinen asia, joka olisi tutkimisen arvoinen: mitä voi tapahtua ihmisen musiikkisuhteelle tai ylipäättään kyvyille ilmaista itseään luovasti, jos on läheisessä suhteessa narsistisen henkilön kanssa – oli tämä henkilö sitten puoliso, vanhempi tai muu vastaava? Samaten pohdittiin muun muassa sitä, ovatko tällaiset vaikeat opettaja-oppilassuhteet jonkin tietyn musiikkityylin sisällä erityisen yleisiä muihin verrattuna. Varmasti eri tyyllilajien opetuksessa on omat kulttuurieronsa, riippuen osaltaan siitäkin kuinka pitkä historia niillä on.

Kyselyyn vastanneiden avointen ja monisanaisten vastauksien perusteella vastaajat ovat selvästi pitäneet tutkimusaihetta tärkeänä. Vastauksista ei pystynyt päättelemään, onko jonkin tietyn musiikkityylin tai instrumentin edustajilla eniten negatiivisia kokemuksia opettajista. Mielestäni se

asia ei ollut oikeastaan tärkeää selvittää, vaan se, että tällaisia kokemuksia ylipäätään on. Tämä aihe on tärkeä, sillä kaltoinkohtelu voi olla niin kovin hienovaraista. Vaikka ei kykenisi todistamaan että on tullut kohdelluksi väärin opettajan toimesta, toisinsanoen vaikka väärinkohtelu ei olisi niinsanotusti näkyvää, ihmisen **oma kokemus** asiasta ei ole ikinä väärä.

Tutkimuksen suurin haaste oli se, miten kirjoittaisin aiheesta objektiivisesti antamatta omien negatiivisten opettajakokemusteni ohjalla lähde- ja tutkimusaineiston tulkintaa. Kun aloitin kirjoitusprosessin, aloin samalla käymään läpi omia kokemuksiani, ja sanavalintani olivat sen mukaiset. Keskustelin aiheesta paljon kanssaopiskelijoiden kanssa, ja se auttoi saamaan hieman erilaista perspektiiviä aiheeseen. Kyselyn laatimisen aikaan pidin kirjoittamisessa taukoa, mikä oli erittäin hyvä asia. Kysymyksiä muotoiltiin useaan kertaan jotta niistä ei tulisi vahingossakaan johdattelevia - se oli minusta äärimmäisen tärkeää. Vasta kun kävin saamiani vastauksia läpi, sain lopullisen varmuuden tämän aiheen tärkeydestä, ja pystyin kirjoittamaan ikään kuin vertaiskokijana ja opettajuuden pohtijana, en niinkään narsistin uhrina.

Uskon että tämä tutkimus voi tuoda vastauksia sellaisille lukijoille, jotka kamppailevat johonkin tiettyyn opettajaan liittyvien riittämättömyyden tunteiden kanssa, tietämättä tarkkaa syytä näille tunteille. Erityisesti oppilaitoksen johtoasemassa työskentelevien henkilöiden tulisi mielestäni tiedostaa tällaisten ilmiöiden olemassaolo. Saattaa tulla tilanteita, että tietystä opettajasta tulee valituksia, mutta niiden syistä on vaikea saada selvää. Tilanne unohtuu helposti, kun opettaja vielä käyttää näyttelemisen lahjojaan hyödyksi, ja puhuu mitä taitavimmin itsensä ”puhtaaksi”. Kaltoinkohtelua ei ole siis tietävästi tapahtunut, mutta silti se jatkuu entistä pahempana kun luokan ovi sulkeutuu. Tätä opinnäytetyötä voidaan hyödyntää musiikkipedagogien pedagogisessa koulutuksessa tietoisuuden lisäämisessä narsismista. Opetushenkilöstön sekä hallinnon hereilläolon lisäksi oppilaiden ja heidän vanhempiansa tulee tietää, miten voivat antaa palautetta ilman että saavat osakseen mitätöintiä tai mielenosoituksia. Palautetta opiskelijoilta tai heidän huoltajiltaan tulee kerätä, ja siihen tulee myös reagoida.

Opinnäytetyöni on herättänyt uskomattoman paljon kiinnostusta, keskustelua ja myönteistä palautetta. Uskon olevani tämän aiheen kanssa oikealla tiellä, ja haluaisin jatkaa tutkimista. Jo aiemmin mainitsemani narsistisen henkilön musiikkisuhdetta olisi äärimmäisen mielenkiintoista avata, ja näin ollen saada tarkempia taustoja narsistisen musiikkipedagogin ajatus- ja toimintamalleille. Olisi myös kiinnostavaa tutkia oppilaitoksien sisällä tapahtuvaa opettajiin kohdistuvaa kiusaamista.

Mielestäni onnistuin lopulta yllättävän perusteellisesti sanallistamaan sekä hankkimaan elettyihin kokemuksiin perustuvaa tästä vaietusta aiheesta. Narsistisista toimintatavoista kirjoittaminen sekä ylipäättään opettaja-oppilassuhteen pohtiminen on auttanut minua tekemään havaintoja itsestäni pedagogina. Kyselyn vastaukset myös valottavat sitä, miten tärkeät avaimet opettajalla on käsissään hänen ohjatessaan toista ihmistä oppimisen polulla. Opettajalla on valta vaikuttaa oppilaansa loppuelämään. Luettuani tarkempia kuvauksia vastaajien negatiivisista opettajakokemuksista ja sen seurauksena pohtiessani itse toteuttamaani opettajuutta, huomasin olevani ihan tyytyväinen itseeni. Uskon pystyväni luomaan omille oppilaille turvallisen ja hyväksyvän ilmapiirin. Vaikken joka päivä olisikaan opettajana parhaimmillani, pystyn silti kohtaamaan ihmisen, ja olemme keskenämme tasavertaisia. Luettuani positiivisista kokemuksista, kuten siitä miten toinen opettaja on auttanut oppilasta toipumaan, tunsin valtavaa ylpeyttä ammatistani. Opettaja voi tehdä myös niin paljon hyvää.

LÄHTEET

Aavasto, K. Kaulio, P. & Syrjälä, S. 2012. Jännittääkö? – Pelko hallintaan. Jyväskylä: Minerva.

Brown, N. 1998. The Destructive Narcissistic Pattern. Westport CT, USA: Praeger.

Holmberg-Kalenius, T. 2008. Elämää koulukiusaamisen jälkeen. Jyväskylä: Gummerus.

Huhtala, S. 2016. Lasipulloon vangittu luovuus – opettajan narsististen piirteiden vaikutus oppilaan luovaan ilmaisuun. Verkkojulkaisussa Open stage. Kirjoituksia musiikin ja tanssin pedagogiikasta. JAMK, ammatillinen opettajakorkeakoulu. Saatavissa:
<http://verkkolehdet.jamk.fi/openstage/2016/05/lasipulloon-vangittu-luovuus-opettajan-narsististen-piirteiden-vaikutus-oppilaan-luovaan-ilmaisuun/>. Viitattu 23.8.2016.

Huhtanen, K. & Hirvonen, A. 2013. Muusikon polkuja musiikkikasvattajuuteen. Teoksessa Juntunen M-L, Nikkanen H, Westerlund H. (toim.) Musiikkikasvattaja – kohti reflektiivistä käytäntöä. Juva: PS Kustannus, 38-52.

HUS 2017. Tietoa mielenterveydestä. Muu persoonallisuushäiriö. Www-julkaisu. Mielenterveystalonnnettupalvelu. Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri. Saatavissa:
<https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/Tietopankki/Diagnoosi-tietohaku/F60-69/F60/Pages/F608.aspx>. Viitattu 7.3.2017.

Hyry-Beihammer, E. Joukamo-Ampuja, E. Juntunen, M-L. Kymäläinen, H. & Leppänen, T. 2013. Instrumenttiopettaja oppilaan kokonaisvaltaisen muusikkouden kehittäjänä. Teoksessa Juntunen, M-L. Nikkanen, H. & Westerlund, H. (toim.) Musiikkikasvattaja – kohti reflektiivistä käytäntöä. Juva: PS Kustannus, 149-182.

Jokinen, B. 2007. Kiusaaja keskellämme. Juva: WSOY.

Jokinen, B. 2012. Narsisti kiusaa työpaikalla. NUT 2, 8-11. Narsistien uhrien tuki ry.

Jokinen, B. 2014. Narsismi on aikamme vitsaus. NUT 1, 11-13. Narsistien uhrien tuki ry.

- Jokinen, B. 2015. Läheisriippuvuus ja narsismi. NUT 1, 21-23. Narsistien uhrien tuki ry.
- Jokinen, B. & Reenkola, E. 2013. Narsisti äitinä. NUT 1, 13-20. Narsistien uhrien tuki ry.
- Keltikangas-Järvinen, L. 1985. Aggressiivinen lapsi. 4. painos. Keuruu: Otava.
- Keltikangas-Järvinen, L. 1994. Hyvä itsetunto. 13. painos. Juva: WSOY.
- Kernberg, O.1992. Borderline Conditions and Pathological Narcissism. New York CT, USA: Jason Aronson.
- Kianto, M. 1994. Matka pianon soittamiseen. Keuruu: Otava.
- Kinnunen, H. 2013. Terve narsismi on hyvä asia – uskalla ottaa paikkasi. Yle Uutiset. Saatavissa: http://yle.fi/uutiset/terve_narsismi_on_hyva_asia_uskalla_ottaa_paikkasi/6968640. Viitattu 27.8.2015
- Kohut, H. 1977. The Restoration of the Self. Madison CT, USA: International Universities Press.
- Kokkonen, J. 2010. Esiintyvä taiteilija ei ole narsisti. Studio55. Saatavissa: <http://www.studio55.fi/vapaalla/article/esiintyva-taiteilija-ei-ole-narsisti/135568>. Viitattu 28.7.2015.
- Kurkela, K. 1993. Mielen maisemat ja musiikki. Toinen painos. Helsinki: Sibelius-Akatemia.
- Laaksola, H. 2013. Narsismi jäytää työyhteisöä. Opettaja 12, 3. OAJ. Saatavissa: <http://content.opettaja.fi/epaper/20130322/3/index.html>. Viitattu 13.4.2017.
- Lehto, E. 2015. Sosiaalipsykologi: ”Jos haluat lapsesi menestyvän, opeta hänelle itsekuria”. Helsingin sanomat. Saatavissa: <http://www.hs.fi/elama/a1439349075287?jako=aa52479d0baedeaea498103b4c72bbfe&ref=og-url>. Viitattu 27.8.2015.
- Lehtonen, K. 2004. Maan korvessa kulkevi... - Johdatus postmoderniin musiikkipedagogiikkaan. Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos. Julkaisusarja B 73.

- Leino, A-L. & Leino, J. 1997. Opettaminen ammattina. Rauma: Kirjayhtymä.
- Maccoby, M. 2003. The Productive Narcissism: The Promise and Peril of Visionary Leadership. New York CT, USA: Broadway Books.
- Myllärniemi, J. 2006. Narsismi - vamma ja voimavara. Helsinki: Kirjapaja.
- Mäkelä, R. 1997. Naamiona terve mieli. 10. painos. Kauniainen: Perussanoma.
- Mäki-Tikkala, A. 2011. Opettajan rooli kiusaajana. Itä-Suomen Yliopisto. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Saatavissa: http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20110102/urn_nbn_fi_uef-20110102.pdf. Viitattu: 14.4.2017.
- Nordström, M. 2014. Saako koulukiusattu oikeutta? NUT 2, 8-11. Narsistien uhrien tuki ry.
- Polo, S. 2011. Tunnista johdon harjoittama epäasiallinen kohtelu työssä. NUT 1, 4-7. Narsistien uhrien tuki ry.
- Polo, S. 2012a. Henkinen väkivalta ja siitä selviytyminen. Luentomateriaali, 5. Narsistien uhrien tuki ry. Saatavissa: <https://www.narsistienuhrientuki.fi/@Bin/231108/Selviytyminen%20%5bSirpa%20Polo%5d.pdf>. Viitattu: 14.4.2017.
- Polo, S. 2012b. Henkinen väkivalta voi johtaa itsemurhaan. Miksi? NUT 2, 14-16. Narsistien uhrien tuki ry.
- Rappoport, A. 2005. Co-Narcissism: How We Accommodate to Narcissistic Parents. Saatavissa: <http://www.alanrappoport.com/pdf/Co-Narcissism%20Article.pdf>. Viitattu: 20.4.2017.
- Repo, K. 2012. Ongelmalapsia vai ongelmavanhempia? NUT 2, 18-24. Narsistien uhrien tuki ry.
- Ronningstam, E. 2005. Identifying and Understanding the Narcissistic Personality. Oxford, Englanti: Oxford University Press.

Räsänen, P. 2006. Persoonallisuushäiriöt: luonnetta vai luonnevikaa? Oma terveys. Saatavissa: <http://www.terve.fi/persoonallisuushairiot/persoonallisuushairiot-luonnetta-vai-luonnevikaa>.

Viitattu 14.4.2017.

Salovuori, S. 2013. Narsisti pakenee häpeää. Hyvejohtajuus. Saatavissa:

<http://www.hyvejohtajuus.fi/12882/narsisti-pakenee-hapeaa/>. Viitattu 14.4.2017.

The Narcissistic Continuum 2013. Narcissism key: from healthy to pathological. Saatavissa:

<http://n-continuum.blogspot.fi/2013/11/narcissism-key-from-healthy-to.html>. Viitattu 20.3.2017

Uusikylä, K. 2006. Hyvä, paha opettaja. Jyväskylä: Minerva.

Vartiainen O. 2013. Soitonopettaja työnsä reflektiojana – kuinka harmonisoida opetusta ohjaavat periaatteet ja käytännöt. Teoksessa Juntunen M-L, Nikkanen H, Westerlund H. (toim.)

Musiikkikasvattaja – kohti reflektiivistä käytäntöä. Juva: PS Kustannus.

Whitfield, C. 1991. Co-dependence: Healing the Human Condition. Deerfield Beach, USA: Health Communications.

Instrumenttiopettajan negatiivinen vaikutus oppilaan musiikkisuhteeseen

Tietoja sinusta:

1. Ikäsi *

- 18-25
- 26-32
- 33-40
- yli 40

2. Sukupuoli *

- nainen mies

3. Minkä ikäisenä olet aloittanut musiikkiharrastuksen? *

- alle 10-vuotiaana
- 10-15-vuotiaana
- yli 15-vuotiaana

4. Pääinstrumenttisi, ja mahdolliset sivuinstrumentit? *

Mainitse myös suuntaus, esim. pop/jazz, kansanmusiikki, klassinen...

90 merkkiä jäljellä

Kokemuksiasi opettajasta

5. Oletko kokenut instrumenttiopettajasi osalta epäasiallista kohtelua? *

Instrumenttiopettajalla viitataan niin laulun- kuin soitonopettajiinkin. Vastauksesi ei tarvitse liittyä nykyhetkeen, vaan mihin tahansa ajankohtaan musiikkitaustassasi.

- en koskaan
- harvoin
- joskus
- melko usein
- jatkuvasti

6. Onko epäasialliseen kohteluun kuulunut jotain seuraavista:

- nimittely
- mitätöinti
- henkilökohtaiset loukkaukset
- muiden oppilaiden tai opettajien mustamaalaaminen
- äkilliset tunteenpurkaukset
- väheksyvät ilmeet ja/tai eleet
- seksuaalinen häirintä
- ei mitään näistä

jotain muuta, mitä:

7. Onko tuntien vuorovaikutukseen liittynyt jotakin seuraavista:

- opettaja saattaa olla millaisella tuulella tahansa
 - opettajan antama palaute on ristiriidassa suorituksen kanssa
 - opettajan antamaan myönteiseenkin palautteeseen sisältyy moite, tai toisen henkilön mustamaalaaminen
 - opettajan rakentava palaute kohdistuu persoonaan, ei suoritukseen
 - opettaja tuo häiritsevän paljon esiin omaa osaamistaan
 - opettaja suhtautuu väheksyvästi johonkin musiikkityyliin tai sen edustajiin
 - opettaja antaa ymmärtää, että soitto-/laulutaito on vain synnynnäisiä lahjakkuuksia varten
 - ei mitään näistä
- jotain muuta, mitä:
- _____

Vaikutukset sinuun

8. Onko opettajan epäasiallinen käytös aiheuttanut sinussa jotain seuraavista:

- epävarmuus
- suorituspaineeet
- pakonomainen tarve miellyttää opettajaa
- epätoivo
- voimattomuus
- ahdistus tai ahdistuskohtaukset
- esiintymispelko
- häpeäntunteet
- puhumisen vaikeus
- äänenmenetys
- lihasjännitykset
- sairastelun lisääntyminen
- ei mitään näistä

jotain muuta, mitä:

9. Onko opettajan käytös saanut sinussa aikaan seuraavanlaisia ajatuksia?

- Mikään harjoittelumäärä ei riitä
- Musiikki harrastuksena tai ammattina on vain harvoille ja valituille
- On olemassa "arvokasta" ja "arvotonta" musiikkia
- Jos minä olisin parempi, opettaja voisi olla ystävällisempi
- ei mitään näistä

jotain muuta, mitä:

10. Ovatko kokemuksesi vaikuttaneet elämääsi muuten kuin musiikkiin liittyen?

Kerro vapaasti.

800 merkkiä jäljellä

Selviytymiskeinoja

11. Millaiset asiat ovat auttaneet sinua kokemusten yli?

800 merkkiä jäljellä

12. Halutessasi voit vielä vapaasti kertoa kokemuksistasi:

800 merkkiä jäljellä